

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Beranová

**Vliv médií na celkový rozvoj dítěte se zaměřením na rozvoj
řeči.**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Hana Fleischmannová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Jana Beranová

**The influence of media on the overall development of the
child, with a focus on the development of speech.**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Hana Fleischmannová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 5.3. 2013

Jana Beranová

Handwritten signature of Jana Beranová in blue ink.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Haně Fleischmannové za její trpělivou a laskavou pomoc a věcné připomínky a rady, které mi dala v průběhu tvorby této práce.

Anotace

Bakalářská práce na téma vliv médií na celkový rozvoj dítěte se zaměřením na rozvoj řeči se zabývá problematikou vlivu médií s ohledem na komunikační schopnosti dětí. Úvodní teoretická část práce je věnována samostatnému oboru logopedie, dále rozebírá jednotlivé druhy médií a jejich vliv na rozvoj řeči, také zpracovává volný čas dětí a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Praktická část je zaměřená na průzkum v rozličných sociálních vrstvách na třech typech základních škol, který zjišťuje odpovědi na otázky týkající se volného času a případné narušené komunikační schopnosti.

Klíčové pojmy

Četba, dotazník, komunikace, média, počítač, počítačové hry, rozvoj řeči, televize, vliv médií, vliv prostředí.

Annotation

This thesis the influence of media on the overall development of the child, with a focus on the development of speech, deals with problems of influence of media with regard to the communication skills of children. The introductory theoretical part is devoted to a separate field of speech therapy, further discusses the different types of media and their influence on the development of speech, also handles children free time and the environment which the child grows up in. The practical part is focused on exploration in varying social classes on three types of primary schools. It finds answers to questions about free time and about potential impaired communication skills.

Key words

Communication, computer, computer games, development, media, questionnaire, reading, speech television, the influence of environment, the influence of media.

OBSAH

ÚVOD	9
1 VĚDNÍ OBOR.....	11
1.1 Vymezení oboru logopedie	11
1.2 Řeč a komunikace	12
1.3 Ontogenetický vývoj řeči z logopedického hlediska	13
2 MÉDIA.....	16
2.1 Vymezení pojmů	16
2.2 Funkce médií.....	17
2.3 Druhy médií	18
2.3.1 Média horká	19
2.3.2 Média chladná.....	24
2.4. Vliv médií	25
3 VOLNÝ ČAS DĚTÍ	27
3. 1 Vymezení pojmu volný čas.....	27
3. 2 Instituce pro volnočasové aktivity dětí	31
3. 3 Funkce volného času.....	32
3. 4 Volnočasové aktivity	34
4 VLIV PROSTŘEDÍ NA DÍTĚ	37
4.1 Vymezení pojmu prostředí.....	37
4.2 Druhy prostředí	38
4.2.1 Mikroprostředí	39
4.2.2 Mezzoprostředí	40
4.2.3 Exoprostředí.....	41
4.2.4 Makroprostředí.....	41
5 VHODNÁ DOPORUČENÍ	43
6 CÍL PRŮZKUMU	45
6. 1 Stanovené otázky průzkumu	45
6. 2 Metody průzkumu	47
6. 3 Organizace průzkumu	47
6. 4 Charakteristika zkoumaného vzorku	48

7 ANALÝZA A POROVNÁVÁNÍ DAT	52
7.1 Vyhodnocení průzkumu.....	66
7.2 Interpretace výsledků.....	68
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK	73
SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Komunikace velmi úzce souvisí s procesem myšlení. Pomocí řeči se odráží způsob našeho myšlení, vyjadřujeme tak své pocity, nálady, potřeby, názory a obecně se pomocí řeči dorozumíváme s okolním světem.

V dnešní době však bohužel většina z nás dává přednost komunikaci pomocí médií, ať už sáhneme po mobilním telefonu, počítači, tabletu, nebo jiném médiu, raději napíšeme SMS zprávu, než abychom navštívili někoho známého osobně. Stále častěji také podléháme fenoménu dnešní doby a to sociálním sítím, kde sdílíme nejen své pocity a to na co právě myslíme, kde právě jsme, ale i zážitky, které prožíváme. A to takovým způsobem, že vkládáme své fotografie na internet a čekáme na reakce přátel. Pro zdokonalování komunikace by bylo mnohem vhodnější, abychom uspořádali přátelské setkání, kde všichni mohou vzájemně zdokonalovat své komunikační schopnosti v reálném prostředí.

Nelze média v každém případě zatracovat. Určitě nespornou výhodou médií je jejich rychlost předání do daného cíle. Bohužel však nelze přehlédnout stále častější reklamy lákající na koupi logopedických knih pro děti, ani ve večerním zpravodajství již nejsou denní rutinou jen nehody, tragédie a zkázy, ale zprávy informující o nárůstu narušené komunikační schopnosti a ještě více slyšíme informace o počtech prvňáčků, kteří nastoupili základní školní docházku s vadou řeči. Na opačné straně lze také slyšet o zprávách, jak české pojišťovny nechtějí uzavírat smlouvy s klinickými logopedy. Otázkou zůstává, co za touto příčinou všeobecného úpadku stojí.

Kvalita a kvantita řeči, komunikace všeobecně rapidně upadá. Často můžeme slyšet jak děti mluví vulgárně, nespisovně, ve výrazech zkratkovitých slov, v anglikanismech a podobně. Za pár let je tedy možné, že citát od známého filozofa, básníka a spisovatele Voltaire, bude pravdivou skutečností:

„Chceš-li se mnou diskutovat, přesně vysvětli pojmy.“

Již dnes je mnohdy problém v komunikaci mezi jednotlivými generacemi, kdy často staří lidé nerozumí výrazům jakým je třeba „comp“ (počítač) a tak podobně. Technika proniká do všech složek našich životů, nelze tomu zabránit, někdy plní svůj účel, ovšem pokud budeme posuzovat stránku věci z pohledu výchovy u dětí, je třeba brát ohled na mnoho aspektů.

Kvalitu a kvantitu řeči lze zlepšit kvalitní četbou, poslechem kvalitních pořadů v rádiu, nebo v televizi, ovšem, často zmiňované slovo kvalita nelze posuzovat podle mediální reklamy, která je nám tak horlivě podsouvána, je třeba umět si vyhledat informace o tom, zda je reklamou doporučovaný pořad opravdu tak kvalitní, nebo jde jen o klamavou reklamu, za účelem zvýšení sledovanosti a prodejnosti.

Velmi důležitou roli pro rozvoj dítěte hraje prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, zda jsou jeho rodiče pro něj tím správným vzorem se později odrazí na jeho způsobu myšlení a komunikaci.

1 VĚDNÍ OBOR

„Speciální pedagogika se člení na jednotlivé obory, tak jak jednotlivé kategorie postižených osob vyžadují specifické formy výchovy, vzdělávání a podpory při socializaci. Jedním z oborů, který je dle našeho tradičního systému zařazen do speciální pedagogiky, je logopedie.“ (Klenková, 2006, s. 11)

1.1 Vymezení oboru logopedie

Název logopedie vznikl z řeckého slova logos, které nám vyjadřuje slovo a slova paidea, který je přeložen jako výchova. (Klenková, 2006)

„Logopedie je obor speciální pedagogiky, který se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním dětí, které jsou znevýhodněny poruchami v procesu komunikace mluvenou řečí.“ (Novotná, Kremličková, 1997, s. 93)

„Logopedie je obor zabývající se fyziologií a patologií komunikace lidskou řečí (rozvoj řeči, výzkum, diagnostika, terapie, prevence, profylaxe); v pojetí školském – obor speciální pedagogiky, který se zabývá výchovou a vzděláváním osob s poruchami komunikace.“ (Dvořák, 2001, s. 95)

„Vědní obor speciální pedagogiky, zabývající se rozvojem, výchovou a vzděláváním osob s řečovým a jazykovým postižením.“ (Průcha a kolektiv, 2001, s. 115)

„Logopedie je vědní obor, který se formoval až v první polovině 20. století, proto se neustále mění a rozvíjí. V roce 1924 ve Vídni lékař – foniatr Fröschels definoval logopedii jako lékařskou vědu, ale u nás později také lékař – foniatr Sovák ji definoval jako obor speciálně-pedagogický.“ (Klenková, 2006, s. 11)

1.2 Řeč a komunikace

V předchozí kapitole byl představen samotný obor logopedie, pro jeho následné chápání je nutné objasnit základní pojmy, kterými jsou řeč a komunikace.

Řeč

Pojem řeč logopedický slovník definuje jako formu sdělování a komunikování, která je založená na používání slovních (mluva, písmo), ale i neslovních (gesta, mimika) výrazových prostředcích komunikace. (Dvořák, 2001)

„Řeč je schopnost používat osvojený jazyk (mateřský, cizí) pro komunikační účely.“
(Průcha a kolektiv, 2001, s. 94)

„Řeč je nejdokonalejší pohybová aktivita vyskytující se v přírodě, je vlastní pouze lidskému rodu. Utváření řeči je závislé na stavu a výkonnosti smyslových orgánů (orgánu sluchového, zrakového a hmatového), individuální výkonnosti nervové soustavy a na plynulém rozvoji senzomotorických dovedností. Kromě těchto biologických podmínek je rozvíjení řeči dáno společenskými podmínkami, ve kterých se člověk vyvíjí. Řeč a jazyk jsou funkce, které si slyšící dítě, žijící v dobrém a podnětném prostředí, zpravidla osvojí v dostatečné míře v prvních letech života. Soustavně rozvíjená řeč kladně ovlivňuje rozvoj verbální paměti a verbálního myšlení a vytváří dobré podmínky pro společenské soužití člověka v rodině i společnosti.“ (Vaněčková, 1996, s. 4)

„Řeč je specifickou lidskou schopností. Jedná se o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách. Slouží člověku ke sdělování pocitů, přání, myšlenek. Tato schopnost nám není vrozená, na svět si však přinášíme určité dispozice, které se rozvíjí až při verbálním styku s mluvícím okolím. Řeč není pouze záležitostí mluvních orgánů (zevní řeč), ale především mozku a jeho hemisféry (vnitřní řeč). Úzce souvisí s kognitivními procesy a myšlením.

Termín zevní řeč, mluvená řeč či mluva vyjadřuje schopnost člověka užívat sdělovacích prostředků vytvářením mluvidly. Realizuje se mluvením.

Vnitřní řečí se rozumí chápání, uchovávání a vyjadřování myšlenek pomocí slov, a to nejen verbálně, ale i graficky (četba, písmo). Má složku motorickou (expresivní, výrazovou) a symbolickou (percepční, vnímavou).“ (Klenková, 2006, s. 27)

Komunikace

„Význam slova komunikace pochází z latinského communicatio; od communicare = spojovat produkce a výměna sdělení a zejména významů sdělení prostřednictvím znakových systémů.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 98)

Pojem komunikace logopedický slovník definuje jako přenos různých informačních obsahů pomocí různých komunikačních systémů, zejména prostřednictvím jazyka; výměna informací, sdělování a dorozumívání; realizuje se ve třech hlavních formách: mluvené, psané a ukazované. (Dvořák, 2001)

„Termín komunikace je používán v mnoha různých vědních disciplínách – v pedagogice, psychologii, sociologii, antropologii, kybernetice, dopravě a dalších oborech. Pojem „komunikace“ nemá v literatuře jednotnou definici. Mnohé z nich přesahují do jiných pojmů, jako například „reakce“, „aktivita“, „interakce“ nebo „chování“. Komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů. Komunikace významně ovlivňuje rozvoj osobnosti, je důležitá v mezilidských vztazích, je prostředkem vzájemných vztahů. V nejširším slova smyslu lze komunikaci chápat jako symbolický výraz interakce, tj. vzájemné a oboustranné ovlivňování mezi dvěma nebo více systémy. Znamená současně i přenos informací, které jsou prostředkem ovlivňování subjektů na komunikaci se podílejících.“ (Klenková, 2006, s. 25)

1.3 Ontogenetický vývoj řeči z logopedického hlediska

„Pro logopedickou praxi je nesmírně důležité znát vývoj řeči u zdravých dětí. Tyto znalosti jsou nezbytné při rozvíjení komunikačních schopností dětí, u nichž se vyskytují nějaké obtíže v komunikačních schopnostech.“

Vývoj řeči u dítěte neprobíhá jako samostatný proces, ale je ovlivňován vývojem sensorického vnímání, motoriky, myšlení a také jeho socializací.“ (Klenková, 2006, s. 32)

„I když volí mnozí při popisu vývoje dětské řeči odlišné schéma, většina z nich shodně dělí vývoj řeči na:

- *přípravná stádia (předřečové období)*
- *stádia vlastního vývoje řeči*

U všech autorů se setkáváme s názory, že je nutné vždy přistupovat k hodnocení vývoje řeči u každého dítěte individuálně, v každém vývojovém období je nutné připustit určitou časovou variabilitu. U dětí podle Lechty (1985) může docházet k obdobím akcelerace nebo retardace ve vývoji, to však neznamena, že by mohla být některá stádia vynechána; individuální může být délka jejich trvání. S tímto názorem se většina autorů ztotožňuje.“ (Klenková, 2006, s. 32)

Ontogeneze řeči podle Sováka (1971) :

1. období křiku
2. období žvatlání
3. období rozumění řeči a vývoj vlastní řeči, kam řadí tato postupná, na sebe navazující stadia: a) stadium emocionálně – volní
 - b) stadium asociačně – reprodukční
 - c) stadium logických pojmů
 - d) intelektualizace řeči

Ontogeneze řeči podle Příhody (1963) :

1. výrazové stadium interjekční
2. intonační drezura
3. počátky jazykové recepce
4. stadium onomatopoické
5. stadium komplexních výrazů
6. izolační typ řeči
7. rozšíření izolační věty
8. flektivní typ řeči
9. počátek srozumitelné výslovnosti s jasnou artikulací
10. zdokonalování tvaroslovné a syntaktické
11. správné vytvoření podřadného souvětí

2 MÉDIA

Média doprovází naši společnost již od počátků. Mnozí si ani neuvědomují, jak velkou roli v jejich životě média zastávají. Tvoří tak podstatnou a neodmyslitelnou část našich životů. Díky nim mnozí z nás komunikují se svými blízkými, přáteli a společnostmi obecně. V posledních letech dosáhla média takového vlivu, že mnohdy jsou lidé ochotni věřit tomu, v čem nás média informují. A bohužel čím více nás média informují, baví, tím méně si uvědomujeme jejich vliv. Média tak dokážou zastínit slovo učitele, ředitele ve škole, lidé jsou dokonce ochotni věřit mediálnímu obrazu před vlastní zkušeností.

„Převratnost médií je zejména v tom, že jsou nástrojem globalizačního prožívání. I ten, kdo necestuje a je víceméně stále doma, je sledováním televize jakoby účasten dění v kterémkoliv odlehlém koutu světa. A média se zdokonalují právě v tom, aby tato jeho jakoby účast byla co nejméně nejpravděpodobnější.“ (Helus, 2007, s. 35)

„Váha, kterou masová média mají, je tak velká a produkce, kterou nám nabízejí, do té míry neprůhledná, že „žít s médii“ stále zřetelněji vyžaduje speciální přípravu. Proto je stále potřebnější součástí výbavy jednotlivce kompetence, která mu umožňuje medií využívat ku prospěchu svému a současně se bránit jejich případným neblahým dopadům. A proto je stále běžnější součástí všeobecného vzdělávání po celém světě výchova k životu s médii – mediální výchova.“ (Mičienka a kolektiv, 2006, s. 11)

2.1 Vymezení pojmů

Médium

Podle slovníku cizích slov je médium definováno jako zprostředkující činitel, prostředí, prostředek, který je nositelem určitých vlastností, je to veřejný sdělovací prostředek. (Kraus a kolektiv, 2006)

„Nástroj komunikace sloužící k reprezentaci nějakého obsahu. Zvolené médium se liší podle toho, zda jde o komunikace interpersonální (telefon, fax, e-mail, chat na internetu) nebo komunikaci masovou (rozhlas, televise, noviny, časopisy, knihy, fotografie, film).“ (Jandourek, 2007, s. 153)

„Médium je poselství“ (McLuhan, 2008, s. 166)

„Obecně to, co existuje uprostřed a vzájemně spojuje dvě nebo více stran.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 139)

Média

Množné číslo od slova médium.

Masová média

Zkráceně lze masová média nazvat jako masmédia. Masová média je označení pro hromadná, vztahující se k mase výskytu.

„Prostředky masové informace, propagandy, informační masové médium.“ (Kraus a kolektiv, 2006, s. 506)

„Zpravidla se těmito výrazy rozumí periodický tisk (čili především noviny a časopisy určené široké veřejnosti) a rozhlasové a televizní vysílání, ale stále častěji také veřejně dostupná sdělení na internetu, ať už mají povahu výstupu výrobní organizace (např. zpravodajské portály), akumulace uživatelských příspěvků (servery typu YouTube), individuálních počinů (např. autorské blogy), popřípadě kontaktních sebeprezentačních nástěnek (facebook).“ (Jiráček, Köpplová, 2009, s. 21)

2.2 Funkce médií

„Médiím se z funkcionalistického hlediska přisuzují při podpoře kontinuity a řádu tyto společenské funkce:

a) **Informování** – poskytování informací o událostech a podmínkách života, jakož i o platném rozdělení moci a uspořádání mocenských vztahů, a usnadňování adaptace na změny podporou inovací a pokroku.

b) **Socializace** – vysvětlování a komentování významů událostí, platných společenských vztahů a informací spolu s podporou ustálených autorit a společenských norem, dále vytváření konsenzu a nastolování posloupnosti priorit.

c) **Kontinuita** – podpora převládajících kulturních vzorců, včetně objevování subkultur a nových směrů ve vývoji kultury.

d) **Zábava** – nabídka napětí, pobavení, či rozptýlení, prostředek uvolnění a zdroj oslabování sociálního napětí.

e) **Získávání** – agitování pro společensky významné cíle, např. ve sféře politiky, ekonomiky či ekologie – záleží na dominantní hodnotové orientaci společnosti.“ (Jirák, Köpplová, 2009, s. 94)

„Řada kritiků poukazuje na to, že určit „funkce“ (účel, poslání, smysl existence) médií lze jen za předpokladu, že existuje nějaká uznaná, obecně akceptovaná představa o „správném“ uspořádání společnosti. Pokud taková představa existuje (což je iluzorní), pak média mohou přispívat k „normálnímu“ fungování společnosti, teda k naplňování akceptované představy. Jestliže shoda není, jsou snahy o postižení funkcí médií nezakotvené, a tudíž plané. Je totiž zjevné, že co se v jednom pojetí společnosti jeví jako pozitivní, může se v jiném vnímat negativně. Přesto je funkcionalistický přístup velmi užitečný pro popis chování médií ve společnosti (a také pro výklad střetávajících se dobových představ o „správné“ společnosti např. podle toho, jaké nároky na média klade.)“ (Jirák, Köpplová, 2009, s. 94)

2.3 Druhy médií

Druhy médií lze členit podle různých hledisek a kritérií.

Média podle slovníku mediální komunikace: a) tištěná

b) elektronická

c) nová

Média podle M. McLuhana: a) horká (TV, rozhlas, kino, telefon)

b) chladná (noviny, časopisy, billboardy aj.)

Média podle technického hlediska: a) optické (vizuální)

b) akustické (rozhlas, nahrávky)

c) audiovizuální (kombinované – televize, počítač)

d) tištěné (časopisy, noviny)

e) elektronické (televize, počítač, video, internet)

Média podle historického hlediska: a) tištěná média (noviny, časopisy)

b) film

c) vysílání (rozhlas, televize)

d) hudební nahrávky (CD, MP3)

e) nová elektronická média a internet

2.3.1 Média horká

„Horká média se vyznačují vysokou naplněností daty, a nevyžadují tedy intenzivní participaci ze strany příjemce. Horká média člověka rychle a sugestivně vtáhnou do sebe, tj. do svého světa mediální působnosti.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 133)

„Média horká (vysokodefiniční), tedy více naplněna informacemi a umožňující nižší míru participace ze strany uživatele. Příjemce dostane tolik informací, že se stává pasivním. Médium je většinou extenzí jednoho smyslu - rozhlas ↔ sluch.“ (McLuhan, 2008, s. 7)

Televize

Pojem televize pochází z řeckého slova *téle* = ve složeninách s významem na dálku, dálkový a z francouzského slova *vision* = vidění. (Reifová a kolektiv, 2004)

„Přístroj schopný příjmu televizního signálu (také televizor).“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 259)

„Obsah, který je tímto signálem nabízen (pojmenování vzniklo metonymickým přenosem pojmenování samotného přístroje).“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 259)

„Televize svými možnostmi šíření informace představuje pro svět tištěných médií a svět kultury zcela mimořádný problém. Vedle ní se jeví masový tisk, který vzbuzoval odpor, jako nic mimořádného.“ (Bourdieu, 1996, s. 41)

Televize patří mezi nejčastější a nejběžnější sdělovací prostředek. Pro děti velmi lákavé a působivé médium. Při nevhodném výběru však může mít negativní účinky na vývoj jedince.

„Nejbanálnějším projevem je závislost na médiích, zejména televizi, videu, ale stále častěji také na internetu. Tito závislí jedinci ztrácí způsobilost trávit volný čas jinak než pasivní konzumací pořadů šest a více hodin denně, prakticky bez výběru. Jejich život se stává svého druhu vjemovým orgánem, kterým protékají pořady tak, jak je média prezentují.“ (Helus, 2007, s. 35)

Nesporným kladem na televizi je fakt, že lze vyhledat dětské pořady, které mají pozitivní vliv na vývoj dítěte. Jedná se o dětské pořady pro menší děti zejména na české veřejnoprávní televizi Kostičky, Kouzelná školka aj. Po celém světě veřejnoprávní televize nabízejí to, co nám soukromé televize často nabídnout nemohou. Odpovědné, objektivní zpravodajství, kvalitní filmy a podporu původní tvorby, natáčení dokumentů o době, lidech, pořady pro děti respektující jejich zvláštnosti a alespoň základní míru vkusu, vzdělávací programy všeho druhu (kurzy jazyků i pro malé děti, jak se chovat na silnici, první pomoc atd.) přírodopisné a cestopisné filmy, filmy o vědě a umění, či diskuze na různá témata, vědomostní hry. Jde o pořady, při kterých se dítě dostává do pozice aktivního diváka, může opakovat říkanky, zpívat písničky, vyrábět drobné předměty, seznamuje se s okolím, se zvířaty, rostlinami, dětské pořady výše zmíněného typu zprostředkovávají dítěti informace a nenásilnou formou je tedy dítě vtaženo do aktivního rozvoje. Úskalí spočívá v tom, aby se dítěti dostalo kvalitního výběru televizní stanice, aby byl program přizpůsoben jeho věku a schopnostem, a aby byl korigován správně čas strávený u televizní obrazovky. (Kutálková, 2009)

„Denně se dívá na televizi více než 50% dětí starších 4 let, čas strávený denně u obrazovky se pohybuje u předškoláků nejčastěji kolem dvou hodin.“ (Kutálková, 2009, s. 82)

V rozhovorech mezi dětmi lze odposlouchat, jaké pořady jsou mezi dětmi aktuální. V dětské skupině začíná mít televize větší vliv než rodina a škola. Znalost aktuálních pořadů je v dnešní době pro dítě „nutností“, jinak se dostává do pasivní role, která ho vyřazuje mimo centrum diskuzí. Televize i v mnohých případech nahrazuje živý kontakt se zvířaty, lidmi a společnostmi všeobecně, lze se tak setkat na základních školách s dětmi, které na vlastní oči neviděli mnoho zvířat a mnohdy mají i zkreslené představy o jejich vzhledu a velikosti. (Kutálková, 2009)

Rozhlas

„Prostředek pro systematické šíření slovesných a hudebních programů všeho druhu za pomoci elektromagnetických vln bezdrátově nebo pomocí drátů, a to pro neomezené množství rozptýlených posluchačů, kteří jsou vybaveni příslušnými přijímacími přístroji.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 217)

„Zatímco od televize budeme asi děti muset odtrhnout, k rozhlasu bychom je měli spíše strkat.“ (Kutálková, 2009, s. 85)

Bohužel rozhlas není mezi dětmi tak oblíben a rozšířen. Informace o pořadech pro děti, které nabízejí jednotlivé stanice, jsou pro nepravidelného posluchače málo dostupné, respektive by musel sám chtít tyto informace nalézt. Rozhlas nabízí rozmanité spektrum pořadů a stanic. Přitom lze najít velmi kvalitní pořady zejména na stanici Český rozhlas 1, např. rádio na polštář, nedělní pohádky, četby na pokračování aj. Rozhlasová média přinášejí do života dítěte schopnost naslouchat, rozvoj fantazie, přemýšlivost, a u kvalitních pořadů jsou mnohdy vzorem pěkné češtiny. (Kutálková, 2009)

Kino, divadlo

„Kulturní zařízení nebo otevřený prostor, v němž se konají veřejná filmová představení.“ (Kraus a kolektiv, 2006, s. 406)

Pro děti kino v dnešní době nepředstavuje tak vzácný zážitek, jako tomu bylo dříve, možná jen v rodinách, kde je jejich finanční rozpočet omezen. Již v mateřské škole se může dítě setkat s návštěvou kina. Této návštěvě mnohdy předchází učení se správnému a vhodnému chování ve společnosti. Kino tedy splňuje funkci společensko – výchovnou. Nabídka filmů je rozmanitá, je tedy nutné věnovat pozornost věkovému omezení, ačkoli v mnohých dětských filmech se setkáváme s vulgárními výrazy, které nejsou zrovna příkladným vzorem k vývoji dítěte, stojí tedy za zmínku, že je vhodné se před každou návštěvou kina informovat o kvalitě daného filmu. (Kutálková, 2009)

„Návštěva divadla je vždycky cosi jako slavnost. Těšení, pak slavnostní oblečení. Už cesta do divadla, někdy i do jiného města, je sama o sobě zážitkem. Děti představení silně prožívají, pokud je ovšem zaujme. Pokud je divadlo baví, vžije se do děje, radí hercům, nechá se i do děje vtáhnout. Pokud ne, najde si zábavu samo. Pokud se mu, ale divadlo líbilo, bude o něm ochotně vyprávět, bude ho kreslit, bude si ho doma možná i hrát. A možná si časem s ostatními dětmi bude vymýšlet a improvizovat nové příběhy.“ (Kutálková, 2009, s. 78)

Mobilní telefon

„Přenosné zařízení pro přenos zvuku.“ (Kraus a kolektiv, 2006, s. 528)

„Fenomén mobilního telefonu zasáhl již i ty nejmladší. Na základní škole má dnes procentuálně mobil možná víc dětí než učitelů. Ve vyšších ročnících je dokonce mobil položkou určující společenský status školáka. Kdo mobil nemá, je pro mnoho svých spolužáků méněcenný.“ (Matura, 2005, [online])

Otázka, zda patří mobilní telefon do rukou dětí, je stále velmi diskutovaná. Ze zdravotního hlediska je dokázáno, že mobilní telefon nemá negativní účinky na rozvoj dítěte. Ovšem je nutné zamyslet se nad tím, jaké funkce od mobilního telefonu pro děti vyžadujeme. Trh nám v dnešní době nabízí opět velmi široké spektrum výběru.

Na internetu se lze dočíst o tzv. Baby phone – mobilní bezpečnostní telefon pro děti, který byl vytvořen na základě poptávky trhu pro rodiče a jejich děti. Splňuje několik velmi užitečných funkcí z hlediska bezpečnosti. (Kutálková, 2009)

Počítač a internet

„Internet je celosvětová počítačová síť sestávající z řady větších a menších počítačových sítí, které k výměně a přenosu digitálních dat využívají protokol TCP/IP.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 94)

„Počítač patří k této civilizaci a děti se s nimi učí zacházet podstatně snadněji než střední nebo starší generace. Pokud u počítače dítě tráví občas krátkou dobu, je všechno v pořádku. Někteří tatínkové jsou ale hrdí na své zdatné potomky a nechají je u počítače celé hodiny. To však poškozují komunikační dovednosti dětí ještě hůř než hodiny u televize. Mluví totiž nejen méně, ale navíc i „jinak“. Silně narušenou řeč i další narušené schopnosti nacházíme u „počítačových“ dětí až příliš často. Proto i tady platí, že méně bývá více. Nejen ve věku předškolním, ale i později je opatrnost na místě.“ (Kutálková, 2009, s. 85)

Počítač se stává častou součástí, v dnešní době bychom řekli standardní součástí domácnosti, je velmi dostupný. To vše lze přisoudit nátlaku technické doby, kdy je nutností mít počítač s internetem doma. Počítač nám usnadňuje práci, umožňuje rychlý přístup k informacím. Děti počítač s internetem využívají k hraní počítačových her a k méně častým výukovým programům.

„Na velmi oblíbené počítačové hry není jednotný názor, mohou prospívat i škodit. Jejich přílišné využívání a mnohdy nevhodný obsah se v současnosti stávají pedagogickým problémem.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 127)

Počítačové hry zlepšují reakce, pohyb prstů, rozvíjí postřeh, prostorovou orientaci a soustředěnost, ovšem často také podněcují k agresivitě a bezohlednosti, oslabují zábrany, hrozí závislost na hraní počítačových her a zároveň hraní podněcuje k používání vulgárních slov. Je tedy velmi důležité nenechávat výběr hry pouze na dítěti, lze se poradit i s odborníky, mít dohled nad intenzitou hraní a v neposlední řadě

dbát i na zásady používání počítače, jako je správná vzdálenost od počítače, správné sezení aj.

2.3.2 Média chladná

„Média chladná (nízko-definiční), obsahují tedy méně informací a dovolují mnohem větší smyslové zapojení uživatele. Příjemce dostává málo informací, musí si zbytek doplňovat / domýšlet. Většinou stimuluje více smyslů najednou - televize ↔ zrak + sluch.“ (McLuhan, 2008, s. 7)

Tisk – noviny, knihy, časopisy

„Označení pro kategorii periodického tisku, který se od 19. stol. obracel na početné čtenářské publikum. Cílem je nejen informovat, ale také čtenáři poskytnou rozptýlení, pobavení.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 287)

Tisk patří mezi nejstarší hromadné sdělovací prostředky, je rozmanitý, členitý, má různé úrovně. Význam tisku spočívá u menších dětí v předčítání, vytváří se vztah ke knize, jazyková výchova, zábava v podobě luštění, řešení různých rébusů a vybarvování obrázků. Obsahem dětských časopisů jsou pohádky, říkanky, kreslené příběhy, hádanky, spojovačky, tajenky, básničky aj. Tisk je vhodný pro rozvoj kognitivního učení. Výhodou tisku je velice široká nabídka a jeho dostupnost. Nevýhodou je zajisté rostoucí cena, nevhodné/nekvalitní časopisy (odraz nevhodných filmů, seriálů, které jsou bez fantazie, nevhodná ilustrace bez nároku na myšlení čtenáře).

„Když se řekne dětská knížka, snad každému se vybaví zcela konkrétní situace, kdy nám někdo četl pohádku, básničku, prohlížel si s námi obrázky. V některých rodinách se předávají knihy z generace na generaci. Děti mají mnoho různých knížek, ale často s nimi nedokáží zacházet ani je používat. Stoupá i počet dětí, které často k nemilému překvapení rodičů nečtou, nemají své oblíbené knížky.“ (Kutálková, 2009, s. 67)

„V předškolním věku se řeč kultivuje především rozhovorem, poslechem četby. Později, ve věku školním, i četbou vlastní. Dnešní děti obecně méně čtou než předchozí generace. Důvodů je řada.“ (Kutálková, 2009, s. 68)

„Pokud bude převažujícím zdrojem poznatků rovnou televize, těžko si dítě bude zvykat na knížky. Pokud se v rodině, kde dítě vyrůstá, čte pouze „Blesk“ nebo burzovní zprávy, ke knize ho to zrovna nepotáhne. Na tom, že dnešní děti málo čtou, se podílí i škola. Osnovy, podle kterých se dnešní větší školáci většinou učili číst, určovaly poměrně rychlý nástup čtení v první třídě.“ (Kutálková, 2009, s. 68)

„Knížky nejsou jen zdrojem znalostí, ale i výtvarného zážitku, mají svou vůni. I hmat se uplatní – kdo by si rád nesáhl na krásnou koženou nebo textilní vazbu. Přes všechny pesimistické předpovědi přežila kvalitní kniha minulé období exploze dovezeného škváru. Většina dětí i rodičů se jich už nasytila a vrací se zpět ke kvalitě. Dá se proto předpokládat, že ti, kteří se naučili mít knížky rádi, budou sice informace čerpat stále více z obrazovky pomocí internetu než ve studovnách knihoven, ale ke čtení pro radost a zábavu zase sáhnou po klasické knížce.“ (Kutálková, 2009, s. 69)

2.4 Vliv médií

„Porozumět médiím znamená porozumět účinkům médií.“ (McLuhan, 2008, s. 159)

„Média produkují nějaké obsahy v určitém rytmu za nějakých okolností a tímto svým počínáním zcela jistě vyvolávají určité účinky – tedy vyvolávají reakce a ovlivňují, pěstují, kultivují publikum, příjemce. V duchu této perspektivy je možné uvažovat o tom, že existuje souvislost např. mezi komerční reklamní kampaní a spotřebitelským chováním, mezi předvolební kampaní politické strany a jejích úspěchem či neúspěchem ve volbách nebo mezi mírou naturalističnosti násilných scén v televizi a nárůstem agresivního chování dětí v dětském kolektivu či častějším výskytem úzkostných stavů v dětské populaci.“ (Jirák, Köplová, 2009, s. 329)

Kladný vliv médií je za předpokladu vhodného výběru, úměrné doby využití a vedením dospělým. Z pedagogického hlediska jsou média prostředkem ke vzdělávání, základním poznáváním kultury a socializaci. Z psychologického hlediska média uspokojují poznávací potřeby, uvolňují napětí, rozveselují a kultivují postoje a chování jedince.

Negativní vliv médií z hlediska psychického, působí na jedince v oblasti nekritického přijímání informací, duševní pasivitou, manipulací a nudou. Z hlediska tělesného vlivu způsobují média nedostatečný pohyb, poruchy sluchu, bolesti hlavy, únavu, poruchy spánku, špatný zrak aj.

3 VOLNÝ ČAS DĚTÍ

„Každý příslušník naší společnosti vstupuje během svého života do různých prostředí, kde se účastní volnočasových aktivit, získává zde praktické zkušenosti a někdy se setkává i s teoretickými informacemi. Učí se tak poznávat, vzájemně spojovat a vyvažovat jejich různé stránky; nacházet v nich možnosti, které podpoří jeho vstup do nových oblastí zájmových a veřejně prospěšných aktivit, uspokojí jeho různorodé potřeby a rozvinou zájmy. Tím vším volný čas je (nebo může být) pro každého z nás.“
(Hájek a kolektiv, 2008, s. 7)

3.1 Vymezení pojmů

Čas

Sociologický slovník nám čas vymezuje jako čtvrtý rozměr, ve kterém člověk jedná. Zároveň je čas také sociálním tlakem, kterým na jedince působí druzí tak dlouho, až si jej osvojí jako něco vlastního. (Jandourek, 2007)

Psychologický slovník čas definuje jako dobu znamenající posloupnost událostí. Pojem času je psychologická konstrukce člověka, která mu umožňuje přizpůsobovat se změnám prostředí. Je založen na faktorech senzomotorických a sociálních. Podle psychologického slovníku existuje čas objektivní, socializovaný, měřitelný (hodinky, kalendář), čas biologický, který se mění pod vlivem takových faktorů jako je teplota, intoxikace drogou apod. a čas subjektivní, různý podle jedinců a podle jejich osobních zájmů v dané chvíli. (Sillamy, 2001)

„Čas je vyčerpateľná jednotka. Soudobá věda i popularizační literatura charakterizuje různé stránky času:

- *čas života (biologické rytmy a poznávání času; proměnlivost a učení se času; čas v různých obdobích života včetně stárnutí člověka)*
- *čas komunikace*

- čas prezentace světa (čas kosmický, biologický a sociální)
- čas ve vědeckém poznání a jeho měření

Čas je základní dimenzí, velkou jistotou a šancí lidského života. V jeho průběhu se člověk setkává s příznivými i negativními podmínkami a vlivy, které jeho prožívání někdy podporují a stimulují, jindy však brzdí nebo znemožňují. Všechny zřetele jsou pro něj výzvou, se kterou se musí trvale vyrovnávat. Časové vymezení jeho života předpokládá a vyžaduje, aby člověk usiloval o to, čas svého života zhodnocovat co nejlépe, a v tomto směru jednal aktivně.” (Hájek a kolektiv, 2008, s. 10)

Volný čas

„Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (vč. spánku).“ (Průcha a kolektiv, 2001, s. 274)

„Čas trávený mimo pracovní dobu. Započítává se do něj i doba potřebná pro nezbytné fyziologické aktivity, jako je spánek nebo jídlo. Čas využívaný jedincem podle vlastního uvážení. Do tohoto označení proto někteří autoři zahrnují pouze tu dobu, kdy je jedinec skutečně oprostěn od cizího nátlaku, takže do ní např. nepatří okamžiky, kdy je ve vleku konzumního chování podníceného reklamou.” (Jandourek, 2007, s. 49)

„Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje bio fyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena) chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebe vytvářející. Funkce a možnosti volného času vymezuje H.W.Opaschowski:

- rekreace (zotavení, uvolnění)
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací)
- výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)

- *kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavby)*
- *komunikace (sociální kontakty a partnerství)*
- *participace (angažování se na vývoji společnosti)*
- *integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů)*
- *enkulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění, sportu, v technických a dalších činnostech) “ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 10,11)*

„Volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti. Od volného času dospělých se většinou liší:

- *rozsahem*
- *obsahem*
- *míru samostatnosti a závislosti*
- *nezbytností pedagogického ovlivňování*

„Děti mají většinou více volného času než dospělí. Existují však i děti trpící nedostatkem volného času. Mezi dětmi jsou však jedinci, kteří mají volného času nadbytek a neumí jej vhodně vyplnit. Obsah volného času odpovídá věkovým a individuálním zvláštnostem. Aktivity dětí a mládeže jsou většinou pestřejší než u dospělých. Míra samostatnosti také závisí na věku dítěte, jeho psychické i fyzické vyspělosti, na rodinném prostředí a nabídce volného času v regionu.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 68)

Nuda

„Je pojem, který je v dnešní době velmi často slyšán v souvislosti s nadbytkem volného času. I přesto, že si lidé stěžují na nedostatek volného času, dnešní doba nám přináší mnoho nejen technických vymožeností, které nám umožňují šetřit svůj čas. Je pak tedy na každém jedinci, jak se svým časem umí naložit.

A proto mnozí z nás naráží na problém, že neví jak efektivně využít tento volný čas a může nastat stav, který nazýváme nuda. „Jedinci se nudí, protože nemají dostatek podnětů. Nuda je také označována jako chronická deprese nebo depresivní nuda (maskovaná deprese či „smějící se deprese“, u mladé generace „nevědomá deprese“) nebo také jako neurotická deprese.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 12)

Z psychologie je definován tento stav jako: „Duševní stav podmíněný monotónností podnětů, projevující se omrzelostí, pocity zbytečnosti, nezajímavosti, nespokojenosti, vynucenou pasivitou, ztraceným časem, oslabením pozornosti, pocity únavy, depresivními náladami.“ (Hartl, Hartlová, 2004, s. 361)

„Nuda je negativní emocionální prožitek ve škole. Je výsledkem frustrace žákových potřeb. Jejím zdrojem bývá učitel (obsahová nezajímavost výkladu, monotónnost verbálního projevu), použití organizační formy a vyučovací metody (stereotypní, málo aktivizující), učivo (nepřiměřené, či ze žákova pohledu neužitečné). Žák reaguje na nudu ve škole např. sněním, fantazijní aktivitou, zabývající se jinými, zajímavějšími věcmi nebo činnostmi, "oživováním" hodiny, agresivním chováním, záškoláctvím.“ (Průcha a kolektiv, 2001, s. 140)

„Nuda může být i výrazem neuspokojení v zaměstnání či v partnerském vztahu atd. Nuda je překonávána různými aktivizujícími podněty, například různými zájmovými činnostmi, ale také společensky nežádoucím způsobem (například konzumace alkoholu nebo drog či pasivní sledování televize). Současná společnost zásobuje jedince hotovými modely chování, prožívání i trávení volného času, které předstírají, že dávají životu smysl, ale nezasahují jádro osobnosti člověka, zůstávají na povrchu. Činorodý člověk nudu nepociťuje – k tomu může přispívat výchova k volnému času v pedagogice volného času a podporování zájmových aktivit. Nenaplněný volný čas má přirozenou tendenci k destruktivitě. Její mírnou formou je sledování katastrofických zpráv o tragédiích nebo násilných činech v tisku a v televizi. Lidé po těchto zprávách (informacích) dychtí, rychle je zaujmou, vytrhnou je z nudy – a to bez jakéhokoliv osobního přičinění a také zpravidla bez jakéhokoliv osobního zaujetí – emoce jsou pouze povrchní.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 12)

Využívání volného času

„Je to činnost, které se z vlastní vůle věnujeme mimo práci a společenské povinnosti, abychom se pobavili, odpočinuli si, vzdělali se. Formy využití volného času jsou různé podle věku a sociokulturního prostředí. Průmyslová výroba, jež odlidštila práci dílčími úkoly, zbavila jedince radosti z tvoření, kterou prožívá řemeslník dokončující své dílo. Volný čas dovoluje obnovit rovnováhu tím, že dává člověku příležitost realizovat tu část sebe sama, kterou profesionální život neuspokojuje.

S pokroky automatizace se volný čas stále rozšiřuje a činnost, která ho vyplňuje, má stále větší význam.“ (Sillamy, 2001, s. 234)

3.2 Instituce pro volnočasové aktivity dětí

Rodina

Pro dítě představuje první instituci, s kterou se setkává. Jedním z úkolů rodiny by mělo být realizovat s dítětem výlety, procházky, kulturní akce a dovolené.

Školské instituce

Mezi školské instituce spadají střediska volného času (dům dětí a mládeže, stanice zájmových činností), školní družina, školní klub a základní umělecké školy. Umožňují dětem nejen odpočinkové činnosti, ale i přípravu na vyučování, přípravu pro studium na uměleckých školách.

Sdružení dětí a mládeže

Sdružení dětí a mládeže nám zastupuje Junák, Duha.

Sportovní instituce a kluby

Sportovní instituce a kluby umožňují sportovní aktivitu. V dnešní době je možné navštěvovat Sokol, Orel, Klub českých turistů.

Společenské organizace pro dospělé

Tyto organizace nabízejí i volnočasové aktivity pro děti a spadá sem Český svaz zahrádkářů, chovatelů, rybářů, včelařů.

Kulturní instituce, komerční zařízení

Mezi dětmi jsou tyto instituce a zařízení velmi oblíbené a hojně navštěvované. Patří sem kina, divadla, ZOO, cestovní kanceláře.

Církevní organizace a společnosti

Charita, salesiánská hnutí a podobně uspořádávají pro děti různá setkání, například hudební, rekreační, tvořivá.

Masmédia

Rozhlas, tisk, televize, video, mobilní telefon, internet.

Občanská sdružení

Nadace.

Dětské letní tábory

Organizátory mohou být domy dětí a mládeže, dětské a mládežnické organizace, centra volného času, neziskové organizace, cestovní kanceláře, agentury, soukromník, firma, obec. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2002 [online])

3.3 Funkce volného času

„Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své zvláštnosti v oblasti cílů, podmínek i pedagogických prostředků. Má i své specifické funkce.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 72)

Podle B. Hájka a kolektivu, lze vymezit čtyři funkce volného času:

- výchovně - vzdělávací funkce
- zdravotní
- sociální
- preventivní

„Jednotlivé typy zařízení, institucí, organizací pro výchovu ve volném čase, v době mimo vyučování plní tyto funkce v různé míře, různými způsoby podle svého poslání.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 72)

Funkce výchovně vzdělávací

Je v dnešní době brána jako prioritní a je na ní kladen velký důraz.

„Jednotlivé druhy zařízení a institucí pro výchovu mimo vyučování, ve volném čase se na plnění této funkce podílejí podle legislativně vymezeného poslání a specifických možností. Spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků. Nabízí se možnost působení na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální, podle zaměření příslušné výchovné instituce.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 72)

Funkce zdravotní

Je třeba, aby volný čas dětí zastával i tuto neméně významnou funkci.

Dobrý zdravotní stav vychovávaných lze podpořit různými způsoby, podle B. Hájka a kolektivu:

- usměrňování režimu dne.
- podněcování a poskytování příležitostí k vydatnému pohybu.
- vedení ke zdravému stravování vytvářením a upevňováním zdravých stravovacích návyků.
- pěstování a upevňování hygienických návyků.
- dodržování zásad bezpečnosti práce.

Funkce sociální

„Nejčastěji se sociální funkce chápe jako péče o děti, zajištění jejich bezpečnosti, dohledu a odpovídajícího zaměstnání v době, kdy skončilo vyučování a rodiče jsou v zaměstnání nebo jinak zaneprázdnění.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 74)

„Sociální funkce však může mít i jiné pojetí. Ve volném čase se lidé dostávají do rozmanitých druhů sociálního prostředí. Mají možnost navazovat nové sociální vztahy, většinou s lidmi, se kterými je spojují podobné zájmy, názory, postoje. Volnočasové skupiny mívají pestrou strukturu z hlediska věku, sociálního postavení, zdravotního stavu apod.

To dává mnoho příležitostí pro rozvoj sociálních kompetencí, komunikativních dovedností, sociální interakce a percepce. Účast ve volnočasových sociálních skupinách přispívá k socializaci člověka.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 74)

Funkce preventivní

„V programech zařízení, institucí a rozmanitých subjektů pro výchovu ve volném čase, mimo vyučování se stále více prosazuje důraz na prevenci negativních jevů, například závislosti na návykových látkách, agresivity, netolerance. Školská zařízení většinou pracují v oblasti nespécifické primární prevence. Je snadnější problémům předcházet, než je řešit. Je to také levnější, protože náklady na převýchovu jsou velké a výsledky nejsou zaručené.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 74)

3.4 Volnočasové aktivity

„Základní lidské činnosti – hra, učení a práce se v rámci volnočasových aktivit uplatňují. Každá z těchto činností má své zvláštnosti. Nelze je však v praxi od sebe přesně oddělit, protože se navzájem prolínají. Tak je možnost říci, že hrou, ale i prací se člověk učí, že učení může mít podobu hry, některé pracovní aktivity také mohou mít hrový charakter apod.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 126)

Hra

„Tělesná nebo duševní činnost bez užitečného cíle, jíž se oddáváme pouze pro zábavu, kterou poskytuje.“ (Sillamy, 2001, s. 73)

„Je to činnost pro člověka příjemná, poskytuje pozitivní prožitky, radost ze hry, umožňuje relaxaci, nenásilné, bezděčné učení a rozvoj všech složek osobnosti. Podstatný je průběh hry, výsledek je méně významný. Hra je dominantní činností u dětí předškolního věku, má však svůj význam i v ostatních věkových obdobích včetně dospělosti. Mění se však charakter hry i přístup.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 127)

„Jednou z nejvýznamnějších podmínek je hračka, která má dominující význam u mladších dětí.

Hračky jakou součástí materiálního prostředí odrážejí způsob života společnosti a její civilizační úroveň. V současnosti se na hračku soustřeďuje pozornost celé řady odborníků – výtvarníků, technologů, lékařů, psychologů, pedagogů i ekonomů. Podle současných hledisek má hračka přinášet nejen radost a citové uspokojení, ale musí odpovídat i hygienickým, pedagogickým a estetickým požadavkům. Dalším požadavkem je variabilita hračky.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 128)

Z pedagogického hlediska má hračka zprostředkovávat získávání nových poznatků a tematikou odpovídat zkušenostem současných dětí. Elektronické a elektrotechnické hračky mají rozvíjet zvědavost, zájem o techniku, technické a konstrukční myšlení, cvičí rychlost reakcí apod. Po estetické stránce má hračka za cíl vychovávat pro cit krásy a vkus. (Hájek a kolektiv, 2008)

„Pokud hračka nevyhovuje základním požadavkům, nemůže plnit ani výchovnou funkci. I kvalitní hračka může být nevhodná, pokud neodpovídá věku nebo druhu hry (např. složité mechanické hračky pro malé děti nebo hračky, jimiž se mohou poranit).

Nevhodné jsou také hračky, jež svým pojetím nevedou děti k přemýšlení o funkčních souvislostech a vztazích, neposkytují jim podněty k rozvoji poznávacích procesů. Patří k nim i mnohé nákladné hračky, které jsou sice atraktivní, ale nepodporují rozvoj fantazie a tvořivosti.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 128)

Učení

„Učení je relativně trvalá změna chování v důsledku zkušenosti. Je to základní psychologický proces.“ (Jandourek, 2007, s. 265)

„Učení je získávání schopnosti nového chování prostřednictvím zvláštního cvičení.“ (Sillamy, 2001, s. 225)

„V nejširším pojetí je lze chápat jako proces přijímání informací, jejich zpracování a na základě toho regulace chování. V užším pojetí, zejména v pedagogickém, se vysvětluje jako osvojování vědomostí, dovedností, ale i utváření rysů osobnosti.

V nejužším pojetí je process učení chápán pouze v souvislosti se školním vyučováním.”
(Hájek a kolektiv, 2008, s. 129)

„Učení je celoživotní proces, zvláště velký význam však má v dětství a mládí v souvislosti se školní docházkou. Může probíhat spontánně nebo může být záměrně navozované a usměrňované.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 129)

„Učení probíhá ve všech druzích činností, které tvoří obsah volného času či doby mimo vyučování. Člověk se učí při zájmových činnostech, při veřejně prospěšných aktivitách, ale i při odpočinku a při přípravě na vyučování.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 130)

Práce

„Práce je tělesná nebo duševní činnost, kterou vyžaduje společnost nebo kterou si sami ukládáme se zřetelem na určitý cíl.“ (Sillamy, 2001, s. 158)

„Práce je považována za typicky lidskou činnost. Schopnost cílevědomé práce je jedním ze znaků člověka. Tento druh činnosti je dominantní v období dospělosti, v různých podobách se objevuje i v ostatních životních etapách. Specifické požadavky jsou kladeny na práci dětí a mládeže. Práce je činnost, je dána kvalitou výsledného produktu. Podle vztahu k práci a podle jejích výsledků je člověk hodnocen.“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 131)

- práce fyzická (manuální)
- práce psychická (duševní)

4 VLIV PROSTŘEDÍ NA DÍTĚ

„Děti tráví volný čas v různých prostředích: domov, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, veřejná prostranství. Všechny uvedené druhy prostředí mají své výhody i nevýhody (míra organizovanosti a možnosti spontaneity, bezpečnost, pedagogické vedení, rozmanitost či jednotvárnost prostředí, dozor, míra soukromí, kontakt s vrstevníky, volba aktivit, pozitivní i negativní vzory).“ (Hájek a kolektiv, 2008, s. 69)

Vývoj jedince se odvíjí od tří základních faktorů: jeho dědičné dispozice, prostředí, ve kterém vyrůstá a výchově. Dědičnost lze chápat jako genetickou vybavenost do života dítěte. Prostředí je prostředkem k velmi důležitému životnímu procesu, jímž je socializace. Proces socializace je značně ovlivněn médii, která zauímají své místo v životě každého z nás.

„Socializace se tedy odehrává v různých prostředích a tato různá prostředí jsou v různých vztazích vůči sobě navzájem i vůči celku společnosti. Jednotlivá prostředí socializují jedince nejen pro nároky společnosti, jak je reprezentují instituce, které má pod kontrolou (např. škola), ale také pro nároky své, které nejsou vždycky s nároky větších společenských celků identické, zdaleka ne všechna žádají a předpokládají totéž, dochází i ke konfliktům mezi nároky různých z nich.“ (Helus, 2007, s. 88)

Výchovu jedince má na svědomí jeho rodina, která pro dítě představuje první sociální prostředí.

4.1 Vymezení pojmu prostředí

Pojem prostředí, bychom jednoduše mohli vysvětlit jako prostor, ve kterém žijeme. V antropologii lze životní prostor vysvětlit jako obklopující organismus mající vliv na aktuální chování a dlouhodobé vlastnosti jedince. (Jandourek, 2007)

„Prostředí je hmotné a duchovní okolí jedince. Vnější podmínky působící na člověka určují z části jeho chování. Chování je podle K. Lewina funkcí osoby a jejího prostředí. Napjatá atmosféra rozvrácené rodiny či nepříznivé emoční klima v podniku stačí k vysvětlení četných školních neúspěchů nebo zmenšené produktivity, vzniku pocitů nespokojenosti nebo dokonce povahových poruch u některých jedinců. Prostředí působí na lidskou bytost neustále, od oplodnění vajíčka až do smrti. Jeho vliv je zvláště významný v dětství, protože doplňuje základní organické struktury tím, že poskytuje funkcím, které dozrály, příslušné podněty, bez nichž by zůstaly virtuální nebo zakrnělé. Bez lidské společnosti zůstává dítě na animální úrovni „vlčí“. Teprve vlivem prostředí, ve kterém žije, a vlivem kontaktu s okolními osobami se lidská bytost stává jedincem určitého typu; ve vztahu s druhými lidmi se buduje jeho osobnost.“ (Sillamy, 2001, s. 162)

4.2 Druhy prostředí

Pět základních kritérií dělení prostředí podle Milana Přádka:

Podle velikosti a rozsahu: a) mikroprostředí

b) mezoprostředí

c) exoprostředí

d) makroprostředí

Podle typu aktivit: a) pracovní

b) mimopracovní

c) vzdělávací

d) sportovní

Podle organizovanosti: a) společenské

b) institucionalizované

c) neorganizované

d) nezařazené

Podle území: používá se v kombinaci s jiným kritériem – neformální v lokalitě obce.

Podle charakteristického znaku uplatněného na skupinu obyvatel.

Další druhy prostředí:

Životní prostředí: a) přírodní - původní

- přeměněné přírodní prvky, jako jsou parky a zahrady

b) člověkem vytvořené - materiální

- duchovní

Prostředí: a) vnitřní - dědičnost, zdravotní stav, psychická a fyzická kondice

b) vnější - materiální

- společenské-rodina, vrstevníci, spoluobčané, škola, spolupracovníci

Umělé prostředí: například dítě odtržené z rodiny do výchovného ústavu.

Virtuální prostředí: počítačové hry - děti nedokážou rozlišit realitu od virtuality.

Připravené prostředí: prosazuje Montessori.

Multikulturní prostředí: vyznačuje se kulturní rozmanitostí více pospolu žijících národností.

Přirozené prostředí: představuje rodina, škola.

4.2.1 Mikroprostředí

Rozdělení prostředí na mikroprostředí, mezoprostředí, exoprostředí a makroprostředí rozlišuje ve své práci Bronfenbrenner (1989), Urie Bronfenbrenner byl rusko-americký psycholog 20. století, který se proslavil svým ekologickým modelem vývoje. (Obrázek 1: Bronfenbrennerův ekologický model vývoje)

Prvním mikroprostředím, s kterým se dítě setkává je jeho rodina, konkrétně nejprve matka a následně se toto prostředí rozrůstá o další členy, mezi kterými se dítě cítí bezpečně, jistě a kde je druhými chápáno. Dále se do mikroprostředí řadí skupina dětí představující spolužáky, kamarády, přátele, pracovní tým, sportovní družstvo atd.

„Ve svém mikroprostředí je jedinec v bezprostředním, důvěrném styku s lidmi, kteří je spolu s ním vytváří, zachází s vybavením, které je jeho samozřejmou součástí.“ (Helus, 2007, s. 88)

Rodina

Sociologický slovník vymezuje pojem rodina jako formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. (Jandourek, 2007)

„Nejvýznamnějším kulturním mediátorem je rodina, která zabezpečuje první přenos kulturních prvků (pravidel chování, hodnot, řeči,...), na procesu se podílejí výrazně výchovné a kulturní instituce a různé skupiny, kterými jedinec prochází.“ (Havlík, 2010, s. 34)

„Rodiče odpovídají za všestranný vývoj svých dětí, pečují soustavně a důsledně o jejich výchovu. Aby dítě zdárně vyrůstalo, potřebuje zázemí, které v dostatečné míře uspokojuje všechny jeho potřeby a připraví je na život v dospělosti. Rodina dává dítěti základ pro celý život. Páteří každé úplně rodiny je vztah mezi rodiči, který vytváří rodinnou atmosféru a podstatně určuje i ostatní vztahy. Vzájemné soužití rodičů zanechává na dítěti hluboké stopy. Každá rodina by měla dítěti zajistit vědomí bezpečí a jistotu rodičovské lásky. Bez toho totiž nemůže docházet ke zdravému rozvoji citového života dítěte.“ (Vacínová a kolektiv, 2010, s. 65)

4.2.2 Mezoprostředí

„Mezoprostředí tvoří různá mikroprostředí individua a jejich vzájemné vztahy. Jeho socializační význam spočívá v tom, že umožňuje dětem a mladistvým vstupovat do rozmanitých oblastí života, nacházet a vymezit v nich svá postavení a odlišně vyjádřit svou konkrétní příslušnost“ (Helus, 2007, s. 89)

S postupem času se dítě setkává s více mikroprostředími, kde dítě plní jiné socializační a specifické funkce. Jako příklad můžeme uvést rodinu a sportovní tým. V obou případech jde o mikroprostředí, které spojuje fakt, že jsou o své existenci vzájemně známá a musí spolupracovat. A právě to nám definuje podstatu mezoprostředí.

Nutno také podotknout, že zde často nastává adaptační konflikt, kdy dítě přichází do nového mikroprostředí, s postupem času a mírou adaptability dítě tento konflikt odbourává. Proto je doporučováno klást důraz na transkontextuální činnost. *„Jde o to, aby někdo, nebo něco z prostředí, které je již dítěti důvěrně známé, přecházelo spolu s ním do prostředí nového, s nímž ještě obeznámeno není. Tedy kamarád, oblíbená věc (hračka, kterou si dítě bere jako „kus domova“) pomohou v různých prostředích transkontextuálně překlenout těžkosti, které s přechodem z jednoho do druhého souvisí.“* (Helus, 2007, s. 90)

4.2.3 Exoprostředí

Do této skupiny patří pro předškolní dítě například základní škola, kdy má dítě možnost slyšet problémy a úspěchy staršího sourozence, to mladší dítě ovlivňuje a zároveň se tak může vcítit do role školáka. Podobně tomu tak je u školáků a jejich starších sourozenců navštěvující střední školu. A u mladistvých, jež slýchávají o práci svých příbuzných.

„Exoprostředí je to prostředí, s nímž jedinec není v bezprostředním kontaktu, ale o kterém si přesto činí představu, ke kterému má vztah a o které se zajímá. Děje se tak skrze lidi, které dobře zná, kteří jsou mu blízcí, se kterými se ztotožňuje. Socializační funkcí exoprostředí je uvádět děti, mladistvé do širších souvislostí života, přiblížit jim sociální vztahy a události přesahující rámec bezprostředních, osobních kontaktů tváří v tvář.“ (Helus, 2007, s. 91)

4.2.4 Makroprostředí

Makroprostředí tvoří například sjednocující množství lidí, ekologické hnutí, různé organizace, církev. Propojuje lidi, kteří se znají, i ty kteří si jsou cizí, kontinuálně propojuje i živé s již zemřelými, tedy předchůdci.

„Makroprostředí je to prostředí, které jedince začleňuje do velkých společensko-kulturních celků. Jeho socializační funkcí je konstituovat člověka v jeho občanství, v jeho příslušnosti ke všeobecné, ale přitom stále konkrétněji se připomínající všelidské společenství.“

Bez postupného sebeuvědomování dětí a mladistvých v procesech a strukturách makroprostředí není plný rozvoj jejich osobnosti možný.“ (Helus, 2007, s. 91)

5 VHODNÁ DOPORUČENÍ

„Pro optimální vývoj dítěte, které se narodí vývojově postižené, nebo se jedná o dítě ohrožené ve vývoji, je důležité včasné rozpoznání jeho nedostatků a na základě toho zajištění komplexní terapie. Je rozhodující, aby do této komplexní péče patřila nejen včasná diagnostika, ale zajištění péče medicínsko-terapeutické i pedagogicko-psychologické. V časném období života dítěte je důležité vytvoření poradenské činnosti pro rodiče i nejbližší osoby, vychovatele postiženého dítěte. Podstatné je vytvoření partnerského vztahu odborníků s rodiči. Těžiště práce je v oblasti péče o postižené dítě, v poradenství a terapeutické podpoře poskytované rodičům.“ (Klenková, 2006, s. 217)

„Při snaze o řízení fyziologického vývoje řeči musíme respektovat nejen věk dítěte, ale i dosažený stupeň vývoje. Kromě přiměřeného množství podnětů z oblasti smyslového vnímání a dostatku příležitostí k rozvoji obratnosti má velký význam i výběr vhodných hraček a her i rozumné využívání programů rozhlasu a televize. Přitom můžeme využívat i zájmy a záliby dítěte. Protože vývoj řeči je záležitost dlouhodobá, je třeba mít velkou trpělivost a cíleně využívat kladné motivace. I rozvoj schopnosti vnímat neverbální složky dorozumívání je důležitou součástí řízení fyziologického vývoje řeči.“ (Kutálková, 1999, s. 58)

Řízení fyziologického vývoje řeči má sice každé dítě jiné, má jiné schopnosti a vlastnosti, žije v jiných sociálních a kulturních podmínkách než ostatní děti, přesto je možné stanovit několik základních pravidel, která obecně platí:

1. Pravidlo první: Dostatek přiměřených podnětů.
2. Pravidlo druhé: Respektovat věk dítěte.
3. Pravidlo třetí: Respektovat dosažený stupeň vývoje.
4. Pravidlo čtvrté: Zájmy.
5. Pravidlo páté: Pochvala.
6. Pravidlo šesté: Trpělivost.

7. Pravidlo sedmé: Výběr podnětů.
8. Pravidlo osmé a deváté: Rozvoj smyslového vnímání a tělesné obratnosti.
9. Pravidlo desáté: Dialog předpokládá dva lidi.

(Kutálková, 1999)

6 CÍL PRŮZKUMU

Druhá část bakalářské práce se skládá z praktické části, ve které se bude zabývat cílem průzkumu, stanoveným otázkám průzkumu, organizací a metodám průzkumu, charakteristikou zkoumaného vzorku, a dále se bude zabývat analýzou a porovnáváním dat, vyhodnocením průzkumu a interpretací výsledků.

Cílem průzkumu bylo analyzovat a porovnávat informace o způsobu žití v rodině od rodičů různých sociálních vrstev (ZŠ veřejná, ZŠ praktická, ZŠ malotřídní – vesnická) a dále analyzovat a porovnávat informace od dětí různých sociálních vrstev (1. stupeň ZŠ veřejné, praktické, malotřídní – vesnické). Vymežit pozitiva a negativa vlivu médií na rozvoj dětí.

6.1 Stanovené otázky průzkumu

Prostřednictvím stanovených otázek průzkumu se hledaly odpovědi na zmíněné otázky, prostřednictvím zvolené metody průzkumu.

- Otázka č. 1: Mají děti ze ZŠP více vady řeči, než děti z malotřídních vesnických základních škol?
- Otázka č. 2: Vyskytují se vady řeči v rodinách dětí ze ZŠP častěji než v rodinách dětí ze ZŠ?
- Otázka č. 3: Vyhledali všichni rodiče odbornou pomoc, když se projevila u jejich dítěte narušená komunikační schopnost?
- Otázka č. 4: Čtou rodiče dětí ze ZŠ malotřídní - vesnické častěji pohádky svým dětem, oproti rodičům dětí ze ZŠP?
- Otázka č. 5: Věnují se (čtou, diskutují s dětmi,...) rodiče dětí ze ZŠP méně svým dětem než rodiče ZŠ veřejné a malotřídní - vesnické?
- Otázka č. 6: Navštěvují děti ze ZŠ a ZŠ malotřídní – vesnické hodně zájmových kroužků?

- Otázka č. 7: Je největší zábavou dětí ZŠ hraní počítačových her, oproti tomu děti ze ZŠ malotřídní vesnické dávají přednost čtení knih a časopisů?
- Otázka č. 8: Přečetla většina dětí do svých 10ti let minimum knih? A je pravda, že děti ze ZŠP čtou méně oproti ostatním dětem?
- Otázka č. 9: Dětským nejoblíbenějším časopisem je Čtyřlístek (minimum textu)?
- Otázka č. 10: Děti neposlouchají dětské pořady vysílané v rozhlase, dávají radši přednost poslouchání pohádek na CD?
- Otázka č. 11: Je pravda, že všechny děti zkoumaného vzorku mají doma TV a většina z nich u ní tráví průměrně 2 hodiny denně s minimálním omezením jejich rodičů a sledují méně kvalitní seriály?
- Otázka č. 12: Většina dětí ze všech tří typů škol má doma PC a denně na něm tráví i několik hodin, nejvíce PC používají k hraní her s minimálním omezením rodičů?
- Otázka č. 13: Většina dětí nejvíce navštěvuje webové stránky s herní tematikou?
- Otázka č. 14: Mají děti ze ZŠ většinou svůj vlastní mobilní telefon, děti ze ZŠP mají méně svůj vlastní mobilní telefon a u dětí ze ZŠ malotřídní – vesnické se vyskytuje vlastní mobilní telefon minimálně?
- Otázka č. 15: Děti, které mají svůj vlastní telefon, dostaly svůj první telefon ve velmi nízkém věku okolo 7 let?
- Otázka č. 16: Navštěvují děti ze ZŠ více kina a divadla než děti ze ZŠP a ZŠ malotřídních- vesnických?
- Otázka č. 17: Dávají děti navštěvující ZŠ raději přednost trávit čas doma u TV, sledováním oblíbených filmů, sezením u PC, na kterém by hrály hry?
- Otázka č. 18: Dávají děti ze ZŠP a ZŠ malotřídní – vesnické přednost více trávit čas venku při sportu, čtením knih a povídáním s rodiči o tom jak trávili den?
- Otázka č. 19: Je pravda, že kdyby všechny děti nemusely navštěvovat ZŠ by nejčastěji trávily čas u TV, PC popřípadě venku s kamarády?

6.2 Metody průzkumu

K dosažení cílů je velmi důležitý výběr vhodných výzkumných metod, které pomohou zajistit efektivní výsledek. Jako nevhodnější metoda průzkumu vzhledem ke stanoveným cílům byla v tomto případě kvantitativní metoda dotazníku, zejména vzhledem k rozsahu šetření tří typů základních škol. Aby byla zvýšená upřímnost odpovědí, dotazník byl zcela anonymní. Skládal se z úvodní části pokynů jak dotazník vyplnit a následně odevzdat, dále se skládal z první části pro rodiče a druhé části pro děti. Otázky byly kladeny jako uzavřené s výběrem možnosti ANO/NE, otevřené s možnostmi vlastního vyjádření a škálové v otázkách typu: „Jak často sleduješ TV?“.

Dotazník byl vytvořen na základě výše zmíněných pracovních hypotéz. V úvodní části pro rodiče byl základní okruh informačních otázek a dále následovalo 7 otázek s několika podotázkami, týkající se zejména narušené komunikační schopnosti a výchovně – vzdělávací složky, kterou zastávají rodiče. V druhé části pro děti bylo položeno 30 otázek, zejména z oblasti využívání médií a zda jsou dotazované děti omezováni v užívání médií. V závěru byla položena dětem otázka, jakému způsobu trávení času, kdyby nenavštěvovaly ZŠ, by daly přednost. Dotazník byl rozdělán v naprosto totožné podobě, do všech typů základních škol.

6.3 Organizace průzkumu

Bylo osloveno mnoho základních škol s prosbou o spolupráci na této práci, bohužel jsem se často setkala s odmítavou odpovědí z důvodu vysoké frekvence žádostí o vyplňování dotazníků. Nakonec kladně k realizaci průzkumu vyhověla:

- Základní škola v Heřmanově Městci
- Základní škola praktická a speciální v Heřmanově Městci
- Základní škola Ostřešany
- Základní škola Srch

S laskavým svolením vedení školy, bylo do výše zmíněných zařízení osobně zaneseno 50 dotazníků v papírové podobě, které obdržely zcela náhodně vybrané děti na prvním stupni, konkrétně byly dotazníky rozdávány mezi děti navštěvující 3., 4. a 5. ročník. Mladší děti osloveny nebyly z důvodu jejich snížené psací schopnosti. Samotný průzkum probíhal od prosince 2012 do ledna 2013. Návratnost dotazníků byla:

- Základní škola v Heřmanově Městci **48 dotazníků**
- Základní škola praktická a speciální v Heřmanově Městci **26 dotazníků**
- Základní škola Ostřešany a Základní škola Srch **24 dotazníků**

I přesto, že návratnost dotazníků u dvou typů škol nepřesahovala téměř 50% hranici, rozhodla jsem se vzorek použít, vzhledem k velikosti základních škol. Původní záměr stanoveného prvotního cíle průzkumu, oslovit Základní školu soukromou nebyl realizován z důvodu zamítavých odpovědí na spolupráci tohoto průzkumu.

6.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Základní soubor tohoto průzkumu tvořily děti 3., 4. a 5. ročníku základních škol v Pardubickém kraji. Konkrétně se jednalo o Základní školu veřejnou v Heřmanově Městci, Základní školu praktickou a speciální v Heřmanově Městci a Základní školy malotřídní - vesnické Srchu a Ostřešanech. Tyto tři typy základních škol plní podstatu různých sociálních vrstev.

Město Heřmanův Městec se nachází asi 12 km od okresního města Chrudim a asi 18 km od krajského města Pardubice, žije zde zhruba 5 000 obyvatel. Základní škola v Heřmanově Městci plní funkci spádové základní školy pro poměrně velký okruh okolních vesnic, kterými je město obklopeno. Nejbližší a zároveň jedinou základní školou je jedna malotřídní – vesnická Základní škola v nedalekých Morašicích, která se skládá ze dvou tříd 1. – 5. ročníku. Základní školu v Heřmanově Městci v letošním školním roce 2012/2013 navštěvuje zhruba 740 žáků.

ZŠ disponuje školní dětskou knihovnou, školní družinou a poskytuje možnost navštěvovat několik zájmových kroužků spadajících právě pod základní školu.

Vedení města nechalo vybudovat v roce 2011 nové interaktivní informační centrum, kde se nachází nová, velmi moderní knihovna skládající se ze dvou oddělení a to dětského a oddělení pro dospělé. V novém interaktivním centru se také schází divadelní spolek Heřmani, který hraje nejen představení pro dospělé, ale své výkony předvádějí i v podobě dětských představení pro školy i veřejnost. Také se zde konají poměrně často nejrůznější přednáškové akce, pro děti i dospělé a schází se zde také pěvecký sbor opět pro dospělé i děti. Je zde možné zastihnout i spolek místních rybářů. Město vlastní Dům dětí a mládeže Ježkovka s přilehlým dopravním a hokejbalovým hřištěm. DDM Ježkovka nabízí nepřeberné množství zájmových kroužků, aktuálně pro školní rok 2012/2013 mohou děti vybírat z 39 zájmových kroužků nejrůznějšího zaměření a stupně pokročilosti.

Ve městě se také nachází sportovní hala s tenisovými kurty, minigolfovým, fotbalovým a volejbalovým hřištěm, kde najdou kvalitní způsob trávení volného času nejen rodiče. Místní děti mají možnost navštěvovat základní uměleckou školu, kde lze studovat hudební, výtvarný a taneční obor. Od roku 2010 Heřmanův Městec nabízí rodičům s dětmi trávit volný čas v rodinném centru Radovánek a to již od útlého věku dítěte - 2 měsíců. Kromě pevného programu se zde konají i mimořádné akce jako maškarní bál, karnevaly a tak podobně. Město, z něhož dýchá i samotná historie z kulturního a památkového bohatství nabízí opravdu velké možnosti, kdykoli je možné navštívit zajímavé památky jako jsou Hřebcín, Zámek rodu Kinských, či bývalou židovskou čtvrť s obnovenými památkami: Synagogou, Židovským hřbitovem a tak podobně. V tom podporuje děti i samotná škola pořádanými exkurzemi po památkách v rámci obohacení výuky.

Město je obklopeno zelení a lesy, které vybízejí k procházkám a aktivnímu způsobu života. V samém centru lze navštívit veřejnosti přístupný, nádherný a udržovaný zámecký park, o několik set metrů dále se nachází dva lesoparky Bažantnice a Palác a několik rozsáhlých dětských hřišť, které jsou rozprostřeny po celém městě.

Nelze tedy upřít městu fakt, že děti nemají možnost trávit svůj čas kvalitně. Lze tedy předpokládat, že by mýtus o nekonečném vyledávání u televizí a počítačů místních dětí nemusel být naplněn.

Ve výsledcích vyhodnocení dotazníků je znatelný rozdíl mezi dětmi ze základní školy praktické a speciální a mezi dětmi ze základní školy, domnívám se, že je to z důvodů sociálních a finanční stránky rodin, z kterých zkoumaný vzorek pochází. Základní škola praktická a speciální v Heřmanově Městci nabízí dětem trávit svůj volný čas ve školní družině a v zájmových kroužcích jako je vaření, turistika, keramika, výtvarné práce, PC. Děti, navštěvující ZŠP pochází ze samotného Heřmanova Městce, a nebo jeho blízkého okolí, zejména blízkých vesnic.

Ostřešany se nachází nedaleko krajského města Pardubice, čítající zhruba 1 000 obyvatel. Nachází se zde malotřídní – vesnická Základní škola. Pokud místní děti budou vyhledávat zábavu, a více možností jak kvalitně trávit svůj volný čas, nabídka školy v zájmových kroužcích je poměrně malá (viz výsledky průzkumu), a tak více možností jim nabízí nedaleké krajské město Pardubice.

Obec Srch, kde se nachází výše zmíněná základní škola, nabízí místním dětem zajímavější program v podobě Školy jachtingu pro děti, Sokola Srch, a několika sborům dobrovolných hasičů. Samotná základní škola zajišťuje zájmové kroužky: francouzština, šikovné ručičky, moderní tanec + zumba, včelařský kroužek, keramika, tenis.

Z obecného hlediska a vědomí lze předpokládat, že děti na vesnici tráví svůj volný čas kvalitněji a více s rodiči například venku, oproti dětem ze základních škol ve městě, jak se ale zdá, v případě tohoto zkoumaného vzorku, opak bude pravdou.

Co se týče odborné péče dětí s narušenou komunikační schopností má Základní škola v Heřmanově Městci poměrně nevýhodné postavení. Odborná logopedická péče pro tuto oblast je nejbližší ve 12 km vzdálené Chrudimi, kde provádí odbornou péči jedna klinická logopedka. Základní škola praktická a speciální je na tom o poznání lépe, protože na škole vyučují dva speciální pedagogové – logopedi.

Základní škola Srch a Ostřešany mají nejbližší možnost využívat péče logopedů v Pardubicích. Kde je nabídka odborníků o poznání větší.

7 ANALÝZA A POROVNÁVÁNÍ DAT

Základní škola Heřmanův Městec	48 dotazníků
Základní škola praktická a speciální Heřmanův Městec	26 dotazníků
Základní škola malotřídni - vesnická	24 dotazníků

Zdroj tabulek pochází ze statistického vyhodnocení papírové podoby dotazníku, který sloužil jako metoda průzkumu. Tabulky jsou sestaveny v pořadí jednotlivých otázek z dotazníku.

Pro lepší přehled se názvy tabulek shodují s téměř totožným zněním otázky dotazníku a jednotlivé typy škol jsou od sebe rozlišeny barevným sloupcem tabulky. V prvním sloupci každé tabulky jsou znázorněny nabídky odpovědí, v dalších sloupcích je vždy vyjádřen počet respondentů, kteří označili tuto možnost jako pravdivou, v druhém sloupci je tento počet vyjádřen procentuálně.

Tabulka 1: Věk dětí

Věk	Počet	%	Věk	Počet	%	Věk	Počet	%
8 let	10	25,00%	10 let	6	23,08%	8 let	1	5,88%
9 let	23	57,50%	11 let	16	61,54%	9 let	9	52,94%
10 let	7	17,50%	12 let	4	15,38%	10 let	5	29,41%
						11 let	2	11,76%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 2: Pohlaví

Pohlaví	Počet	%	Počet	%	Počet	%
dívěk	29	60,42%	16	61,54%	11	45,83%
chlapců	19	39,58%	10	38,46%	13	54,17%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 3: Počet sourozenců

0	10	26,32%	0	5	19,23%	0	2	9,09%
1	19	50,00%	1	3	11,54%	1	14	63,64%
2	7	18,42%	2	8	30,77%	2	6	27,27%
3	1	2,63%	3	3	11,54%			
4	1	2,63%	4	2	7,69%			
			5	3	11,54%			
			6	2	7,69%			

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 4: Rodinné soužití

S oběma vlastními rodiči	36	81,82%	20	76,92%	19	76,00%
Pouze s otcem	0	0,00%	0	0,00%	2	8,00%
Pouze s matkou	5	11,36%	0	0,00%	2	8,00%
S oběma vlastními rodiči a babičkou	1	2,27%	3	11,54%	0	0,00%
S matkou a jejím přítelem	1	2,27%	0	0,00%	1	4,00%
Střídavá péče	1	2,27%	0	0,00%	1	4,00%
Náhradní rodinná péče	0	0,00%	3	11,54%	0	0,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 5: Bydliště

Ve městě	30	66,67%	19	73,08%	0	0,00%
Na vesnici	15	33,33%	7	26,92%	24	100,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 6: Vada řeči v rodině

ANO	10	20,83%	11	42,31%	8	34,78%
NE	38	79,17%	15	57,69%	15	65,22%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 7: Počátek řeči u dítěte

Méně než ve 12ti měsících	4	7,84%	4	16,00%	4	23,53%
Ve 12ti měsících	23	45,10%	15	60,00%	6	35,29%
V 18ti měsících	19	37,25%	0	0,00%	3	17,65%
Ve 24 měsících	3	5,88%	3	12,00%	3	17,65%
Více než ve 24 měsících	2	3,92%	3	12,00%	1	5,88%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 8: Problémy s výslovností hlásek

ANO	26	53,06%	19	82,61%	10	43,48%
NE	23	46,94%	4	17,39%	13	56,52%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 9: Výskyt jiné vady řeči u dítěte

ANO	2	4,55%	0	0,00%	1	4,17%
NE	42	95,45%	18	100,00%	23	95,83%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 10: Počet rodičů, kteří vyhledali odbornou péči – logopeda

ANO	7	26,92%	1	3,85%	7	29,17%
NE	19	73,08%	25	96,15%	17	70,83%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 11: Počet rodičů, kteří zaznamenali změnu u dítěte s nástupem do MŠ

ANO	20	47,62%	17	77,27%	11	47,83%
NE	22	52,38%	5	22,73%	12	52,17%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 12: Změna

Pozitivní	21	95,45%	12	75,00%	10	90,91%
Negativní	1	4,55%	4	25,00%	1	9,09%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 13: Rodiče uváděli tyto pozitivní důvody

Říkadla	1		1
Větší slovní zásoba	4	2	1
Lepší vyjadřování	2		
Kvalitnější komunikace	5	1	3
Logopedka v MŠ	1		

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 14: Co pro své dítě děláte?

<i>Oblast zájmu</i>	<i>Počet respondentů</i>		
Čtu (četl jsem) mu pohádky	44	21	21
Procvičuji říkanky, básničky, písničky	40	15	18
Realizuji rozhovory	31	13	15
Diskutuji s dítětem nad jeho výrobky	39	14	17
Navštěvuji s ním kino	37	5	14
Navštěvuji s ním divadlo	9	5	5

Pouštím mu rádio (dětské pořady)	17	14	3
Vnucuji mu zájmy a koníčky	4	13	2
Podporuji jeho zájmy a koníčky	42	16	20
Své dítě chválím: často	31	0	11
občas	15	26	11
vůbec	0	0	0
Své dítě kárám: často	3	12	0
občas	39	14	22
vůbec	2	0	0
Prohlížím si se svým dítětem knihy	41	14	19
Nechávám ho sledovat TV, DVD	33	25	18
Omezuji ho ve sledování TV, DVD	27	3	16
Nechávám ho poslouchat CD,MP3	39	24	14
Kupuji mu dětské časopisy	36	8	16

Podporuji (účastním se) jeho hry	36	4	18
Kupuji mu hračky dle jeho přání	25	2	11
Upevňuji mu denní program (životní řád)	30	12	15
Učil/a jsem své dítě předčasně mluvit, číst, psát	14	13	4
Píšu s dítětem domácí úkoly	43	26	21
Nechávám psát druhé s dítětem DÚ	7	11	3
Mám trpělivost pro své dítě	42	12	19
Ztratil jsem trpělivost a nechávám své dítě osudu	1	0	0

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 15: Navštěvuješ zájmové kroužky?

ANO	40	83,33%	12	46,15%	20	86,96%
NE	8	16,67%	14	53,85%	3	13,04%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 16: Přehled navštěvovaných zájmových kroužků

<i>Druh kroužku</i>	<i>Počet respondentů - dětí</i>		
Výtvarný	13	2	3
Rukodělný	1		
Všeuměl	1		
Pracovně technický	2		

Keramika	1		1
Malý turista	1		
PC	1		
Dopravní	3		
Rybářský	2		2
Junák	2		
Biblická setkání	3	4	1
Koně	1		
Freestyle	1		
Zdravotní	1		
Taneční	11	2	2
Hasičský	4		
Angličtina	1		1
Aikido	1		
Zumba	1		
Klavír	4		
Flétna	3	3	1
Bubny	1		
Klávesy	1		
Kytara	2		
Hudební nauka	1	2	2
Basketbal	7		
Atletika	1		
Fotbal	2		5
Hokejbal	4		
Florbal	1		5
Šance pro tebe		1	
Šikovné ručičky			6

Včelařský			1
Aquabely			1
Tenis			2
Francouzština			1
Plavání			1
Aerobik			1
Pohybový			2
Zpěv - sbor			1

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 17: Co je pro tebe největší zábavou?

Čtení knih	21	14,09%	6	14,29%	4	6,25%
Čtení časopisů	15	10,07%	5	11,90%	6	9,38%
Poslech rádia	21	14,09%	7	16,67%	3	4,69%
Poslech CD,MP3	14	9,40%	0	0,00%	4	6,25%
Sledování TV,DVD	23	15,44%	14	33,33%	11	17,19%
Hraní her na PC	23	15,44%	3	7,14%	14	21,88%
Internet	8	5,37%	3	7,14%	9	14,06%
Mobilní telefon	5	3,36%	0	0,00%	5	7,81%
Jiné: sport	9	6,04%	0	0,00%	2	3,13%
Hraní venku	6	4,03%	0	0,00%	0	0,00%
Koníčky	4	2,68%	4	9,52%	4	6,25%
Tablet, PSP	0	0,00%	0	0,00%	2	3,13%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 18: Kolik jsi přečetl knih?

Méně než 10	8	18,60%	14	73,68%	10	50,00%
Méně než 20	13	30,23%	0	0,00%	6	30,00%
Více než 20	22	51,16%	0	0,00%	3	15,00%
Nevím	0	0,00%	5	26,32%	0	0,00%
Žádnou	0	0,00%	0	0,00%	1	5,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 19: Čteš časopisy?

ANO	40	88,89%	12	46,15%	20	86,96%
NE	5	11,11%	14	53,85%	3	13,04%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 20: Tři nejčtenější časopisy

Čtyřlístek	19	Bořek Stavitel	6	Sluníčko	10
Mateřídouška	12	Sluníčko	4	Čtyřlístek	9
Méd'a Pusík	10	Koně	4	Mateřídouška	8

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 21: Posloucháš dětské pořady v rádiu?

ANO	0	0,00%	2	7,69%	0	0,00%
NE	41	100,00%	24	92,31%	23	100,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 22: Máš doma TV?

ANO	47	100,00%	25	100,00%	24	100,00%
NE	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 23: Kolik hodin denně sleduješ TV?

Méně než hodinu	1	2,63%	2	7,69%	1	4,76%
Jednu hodinu	16	42,11%	0	0,00%	5	23,81%
Dvě hodiny	19	50,00	20	76,92%	12	57,14%
Více než dvě hodiny	2	5,26%	4	15,38%	3	14,29%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 24: Omezují – zakazují Ti rodiče ve sledování TV?

ANO	25	55,56%	5	19,23%	12	50,00%
NE	20	44,44%	21	80,77%	12	50,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 25: Tři nejsledovanější pořady v TV

Disney Channel	Simpsonovi	Simpsonovi
Animáček	Pohádky	Různé seriály
Simpsonovi	Sport	Disney channel

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 26: Máš doma PC?

ANO	47	97,92%	4	15,38%	23	95,83%
NE	1	2,08%	22	84,62%	1	4,17%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 27: Máš doma internet?

ANO	46	95,83%	3	12,00%	21	87,50%
NE	2	4,17%	22	88,00%	3	12,50%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 28: Jak často jsi u PC?

Každý den	11	23,40%	2	33,33%	10	43,48%
Několik dnů v týdnu	20	42,55%	1	16,67%	8	34,78%
Jen o víkendu	11	23,40%	0	0,00%	4	17,39%
vůbec	5	10,64%	0	0,00%	1	4,35%
Pouze ve škole	0	0,00%	3	50,00%	0	0,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 29: Kolik hodin denně trávíš u PC?

Méně než hodinu	5	31,25%	0	0,00%	2	13,33%
Jednu hodinu	8	50,00%	0	0,00%	4	26,67%
Dvě hodiny	3	18,75%	0	0,00%	3	20,00%
Více než dvě hodiny	0	0,00%	0	0,00%	6	40,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 30: Co nejčastěji u PC děláš?

Hraju hry	40	61,54%	2	50,00%	21	48,84%
Využívám PC k přípravě do školy	11	16,92%	2	50,00%	6	13,95%
Píšu blog					1	2,33%
Vytvářím své webové stránky						
Programuju	1	1,54%			1	2,33%
Trávím čas na sociálních sítích	8	12,31%			10	23,26%

Komunikuji s přáteli přes ICQ,...	5	7,69%			3	6,98%
Jiné: prohlížím a upravuji fotky					1	2,33%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 31: Tři nejnavštěvovanější webové stránky

Superhry.cz	16	Superhry.cz	2	Facebook.com	7
Facebook.com	4	Youtube.com	1	Herni.cz	7
Seznam.cz	3			Seznam.cz	3

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 32: Jaké nejčastější PC hry hraješ?

Akční	10	1	14
Dětské	19	2	2
Simulační	8	0	4

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 33: Omezují Tě rodiče v trávení času na PC?

ANO	28	68,29%	1	3,85%	22	91,67%
NE	13	31,71%	3	96,15%	2	8,33%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 34: Máš vlastní mobilní telefon?

ANO	42	85,71%	1	3,85%	22	91,67%
NE	7	14,29%	25	96,15%	2	8,33%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 35: V kolika letech jsi měl/a svůj první mobilní telefon?

V 5 letech	2	4,88%	0	3	14,29%
V 6 letech	6	14,63%	0	2	9,52%
V 7 letech	16	39,02%	0	3	14,29%
V 8 letech	11	26,83%	0	10	47,62%
V 9 letech	5	12,20%	0	3	14,29%
V 10 letech	1	2,44%	1	0	0,00%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 36: Navštěvuješ kino?

ANO	43	95,56%	16	69,57%	22	91,67%
NE	2	4,44%	7	30,43%	2	8,33%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 37: Tři neoblíbenější filmy mezi dětmi

Madagaskar	Shrek	Doba ledová
Doba ledová	Stmívání	Hobbit
Avatar	České filmy a seriály	Asterix a Obelix

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 38: Navštěvuješ divadlo?

ANO	34	72,34%	26	100,00%	10	41,67%
NE	13	27,66%	0		14	58,33%

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 39: Jak často navštěvuješ divadlo?

Jednou za měsíc	2	6,67%				
Jednou za půl roku	13	43,33%			2	15,38%
Jednou za rok	10	33,33%			7	53,85%
Jiné: čtyřikrát za rok	2	6,67%			1	7,69%
předplatné	1	3,33%				
nikdy	2	6,67%			3	23,08%
pouze se školou	0	0,00%	26	100,00%		

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 40: Čemu by jsi dal přednost?

Raději bych trávil/a čas venku při sportu, čtením knih a povídáním si s rodiči o tom, jak jsem strávil den.

36	78,26%	24	92,31%	15	62,50%
----	--------	----	--------	----	--------

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Raději bych trávil čas doma u televize, sledováním oblíbených filmů, sezením u počítače, na kterém bych hrál hry.

10	21,74%	2	7,69%	9	37,50%
----	--------	---	-------	---	--------

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

Tabulka 41: Kdyby jsi nemusel chodit do školy, co by jsi místo toho dělal?

Hrál/a bych si s hračkami	15	Sledoval/a bych TV	6	Hrál/a bych hry na PC	11
Trávil/a bych čas venku	10	Spal/a bych	8	Sportoval/a	9
Hrál/a bych na PC hry	10	Hrál/a bych na PC hry	5	Trávil/a bych čas venku	3

Zdroj: autor práce (vlastní průzkum)

7.1 Vyhodnocení průzkumu

Vyhodnocení průzkumu, přineslo odpovědi na výše zmíněné otázky průzkumu. Je nutné zmínit, že každá odpověď měla rozličný počet respondentů. Podle výsledků průzkumu se jako příčina tohoto problému jeví jako oblíbenost otázek. Respondenti většinou odpovídali na témata, která jim byla blízká. Naopak, velmi často chyběly odpovědi u otázek týkajících se konkrétně rádia - rozhlasu, divadla a tak podobně, kdežto u otázek o PC a TV odpovědi chyběly zcela výjimečně.

- Odpověď na otázku č.1 byla potvrzena, protože u dětí ze ZŠP se vykytují více vady řeči, než u dětí navštěvující ZŠ malotřídní – vesnickou (viz tabulka 8, 9).
- Odpověď na otázku č.2 byla potvrzena, ovšem jen s minimálním rozdílem (viz tabulka 6).
- Odpověď na otázku č. 3 nebyla potvrzena, protože rodiče minimálně vyhledávali odbornou pomoc pro své děti s narušenou komunikační schopností (viz tabulka 10).
- Odpověď na otázku č.4 nebyla potvrzena, rodiče čtou pohádky zhruba stejně bez rozdílu typu školy (viz tabulka 14).
- Odpověď na otázku č. 5 nebyla potvrzena, rodiče toho vzorku se věnují svým dětem stejně tak jako rodiče ZŠ a ZŠ malotřídní (viz tabulka 14).
- Odpověď na otázku č.6 nebyla potvrzena, děti ze ZŠ navštěvují více zájmových kroužků, mají znatelně širší nabídku a lepší dostupnost navštěvovat zájmové kroužky, oproti dětem ze ZŠ malotřídní – vesnické (viz tabulka 15, 16).
- Odpověď na otázku č. 7 byla potvrzena, největší zábavou dětí ze ZŠ je hraní PC her, ale zároveň je to i největší zábavou pro děti ze ZŠ malotřídní – vesnické (viz tabulka 17).
- Odpověď na otázku č. 8 nebyla potvrzena, protože většina dětí ZŠ přečetla více jak 20 knih, oproti tomu děti ze ZŠ malotřídní – vesnické přečetlo minimum knih tzn. do 10 knih za svůj život (viz tabulka 18).
- Odpověď na otázku č. 9 nebyla potvrzena, nejčtenějším časopisem je Čtyřlístek pouze na ZŠ veřejné (viz tabulka 20).

- Odpověď na otázku č. 10 byla potvrzena, rodiče dávají přednost čteným pohádkám na CD, než v rozhlase (viz tabulka 21).
- Odpověď na otázku č. 11 byla potvrzena, 100,00% počet zkoumaného vzorku vlastní TV (viz tabulky 22-26).
- Odpověď na otázku č. 12 nebyla potvrzena, protože děti ze ZŠP nedisponují doma PC, možnou příčinou může být sociální a finanční situace rodin (viz tabulky 27, 28, 29). Avšak děti ze ZŠ a ZŠ malotřídní – vesnické mají PC a většinou na něm tráví několik dnů v týdnu, děti ze ZŠ okolo jedné hodiny, naproti tomu děti ze ZŠ malotřídní – vesnické většinou tráví čas u PC více než dvě hodiny (viz tabulky 27, 28, 29).
- Odpověď na otázku č. 13 byla potvrzena, pokud děti tráví svůj volný čas na PC, velké procento z nich vyhledává webové stránky s herní tematikou (viz tabulka 31).
- Odpověď na otázku č. 14 nebyla potvrzena, děti ze ZŠ mají svůj vlastní mobilní telefon zcela výhradně, děti ze ZŠP zcela výjimečně a děti ze ZŠ malotřídní vesnické zcela výhradně vlastní svůj vlastní mobilní telefon. (viz tabulka 34)
- Odpověď na otázku č. 15 nebyla potvrzena domněnka, že děti vlastní svůj mobilní telefon od sedmi let, toto tvrzení platí pouze pro děti ze ZŠ veřejné, kde se mobilní telefon vyskytuje i v nižším věku, u dětí ze ZŠP se objevil telefon pouze v jednom případě a to v 10 ti letech, u dětí ze ZŠ vesnické vlastní děti mobilní telefon v průměru od 8mi let svého věku. (viz tabulka 35)
- Odpověď na otázku č. 16 nebyla potvrzena, děti ze všech zmíněných typů ZŠ navštěvují kino a divadlo zhruba stejně (viz tabulka 36, 37, 38).
- Odpověď na otázku č. 17 nebyla potvrzena, děti označily možnost trávení volného času u PC a TV v mnoha případech jako nepravdivou (viz tabulka 40)
- Odpověď na otázku č. 18 byla potvrzena, děti by opravdu raději trávily den venku při sportu, čtením knih a povídáním si s rodiči o tom, jak trávily svůj den (viz tabulka 40)
- Odpověď na otázku č. 19 byla potvrzena, děti by raději trávily čas u TV, PC, nebo by si hrály se svými hračkami (viz tabulka 41).

7.2 Interpretace výsledků

Vzhledem k tématu této práce byla první část zaměřena na odpovědi od rodičů, které se týkaly způsobu žití v rodině různých sociálních vrstev, tedy tří typů ZŠ, v kterých byl průzkum realizován. Také byly zjišťovány odpovědi na otázky týkající se narušené komunikační schopnosti a četnosti jejich výskytu v rodině. Výsledky průzkumu jednoznačně poukazují na to, že nejčastěji děti zkoumaného vzorku vyrůstají v úplných rodinách s oběma vlastními rodiči. Děti ze ZŠ veřejné a ZŠ malotřídní vesnické mají jednoho sourozence, u dětí ze ZŠP mají sourozence nejčastěji dva a více sourozenců.

Většina dotazovaných dětí bydlí ve městě, tedy se předpokládá, že mají lepší dostupnost využít kvalitně svůj volný čas spolu s rodiči. Výjimku tvoří děti ze ZŠ malotřídní – vesnické, které z celých 100,00% žijí na vesnici, kde je menší dostupnost volnočasových institucí, které by dětem zajišťovaly kvalitnější způsob trávení jejich volného času.

Vady řeči v rodině se nejčastěji vyskytují u dětí ze ZŠP. Dotazované děti začaly mluvit průměrně v 1 roce a problém s výslovností hlásek měly nejčastěji děti ze ZŠP a to z celých 82,61%. Jiné vady řeči se u výzkumného vzorku vyskytovaly zcela výjimečně. Překvapivý výsledek se dostavil u otázky, zda rodiče vyhledali odbornou pomoc pro své děti s narušenou komunikační schopností, kde se většina shodla, že tak neučinila. Co stojí za důvodem této negativní odpovědi může být nízká dostupnost logopedické péče, o které již bylo zmíněno výše, časová zaneprázdněnost rodičů a finanční situace rodiny.

Většina rodičů shodně zaznamenala kladné změny na vývoji svých dětí při nástupu do MŠ a to většinou z důvodu širší slovní zásoby. Rodiče výzkumného vzorku velmi často odpovídali, že svému dítěti čtou knihy, procvičovali básničky a říkanky, realizují rozhovory atd., z čehož lze usoudit, že se svým dětem věnují a nezanedbávají svoji roli rodičů. Jelikož děti bydlící ve městě mají lepší dostupnost a širší nabídku zájmových kroužků, najde se velké procento, které hojně navštěvuje i několik zájmových kroužků najednou, jedná se o děti ze ZŠ veřejné, a přesto, že většina dětí ze ZŠP bydlí také ve městě, zájmové kroužky navštěvují o poznání méně, důvodem může být finanční situace rodiny, péče o více sourozenců, či sociální rozdíly v postavení rodiny ve společnosti.

Děti navštěvující více zájmových kroužků pak následně tráví méně času u TV a PC a rodiče je omezují ve sledování TV zhruba z 50,00%, jedná se o děti ze ZŠ veřejné, kdežto rodiče dětí ze ZŠP u TV neomezují skoro vůbec a naopak děti ze ZŠ malotřídní – vesnické navštěvují méně zájmové kroužky, vzhledem k nízké nabídce v místě jejich bydliště. Bohužel poté výsledky informující o výskytu těchto dětí u TV a PC jsou o poznání vyšší. Většina dotazovaných dětí vlastní svůj mobilní telefon, který mají v průměru od svých sedmi let, výjimku tvoří děti ze ZŠP, kde mobilní telefon vlastnilo pouze jedno dítě z výzkumného vzorku, stejné výsledky přinesla i otázka týkající se, zda má dítě doma přístup k PC. Zcela výjimečně vlastní počítač děti ze ZŠP, naopak je tomu u ostatních dětí. Někteří rodiče do dotazníku uvedli, že jejich dítě vlastní mobilní telefon z důvodu dojíždění a chtějí tak mít kontrolu nad svým dítětem, to je jistě pozitivum tohoto média, poskytuje do jisté míry dozor a ochranu dítěti.

Děti ze ZŠ veřejné a malotřídní – vesnické čtou poměrně hojně, oproti dětem ze ZŠP, kde lze předpokládat vyšší počet dětí se specifickými poruchami učení, mezi které může patřit třeba právě dyslexie. Většina dotazovaných dětí také navštěvuje kino, s návštěvou divadla je to o něco horší. Pozitivum je zajisté v tom, že většina dětí by raději trávila čas venku při sportu, čtením knih a povídáním si s rodiči o tom, jak strávili den, tedy by preferovaly žít do jisté míry bez médií, které je obírají o čas, a mohly by tak trávit více času s rodinou venku například při sportu.

ZÁVĚR

Jak řekl americký spisovatel E. Hemingway: „Je třeba dvou let, než se naučíme mluvit. A padesáti, než se naučíme mlčet.“ Na dnešní dobu by spíše platilo: „Je třeba dvou let, než se naučíme mluvit. A padesáti, abychom se v tom zdokonalovali.“

Výsledky mnoha předchozích průzkumů nám dokazují, že dnešní děti málo čtou knihy, a když čtou, tak nekvalitní časopisy s minimem textu, raději tráví čas u televizních obrazovek sledováním nevhodných pořadů, filmů a seriálů, které je obírají nejen o čas, ale nevědomě jim podsouvají často zcela bezduché stereotypy a šablony, které slýcháme a čteme poměrně ze všech stran.

Snad nejčastějším prohřeškem dnešní doby je zdlouhavé, mnohdy i několikahodinové vysedávání u počítačových her, které jsou, mnohdy nepřiměřené věku a bez kontroly a omezování ze strany rodičů. Pro komunikaci je velmi důležité neustále ji rozvíjet, obohacovat o novou širší slovní zásobu. K tomu nám pomůže nejen vyhledání kvalitních prostředků, ale i častější styk s lidmi. Zejména u dětí je důležité dbát na to, aby měly dostatek podnětů a motivace, jejichž prostřednictvím budou rozvíjet své komunikační schopnosti. V tom je velmi zásadní prostředí, ve kterém děti vyrůstají a tráví většinu svého života. Jelikož je rodina prvotním prostředím, ve kterém se dítě nachází, předpokládá se, že právě rodina by měla dbát na to, aby dítě bylo v omezené míře rozptylováno nevhodnými podněty, jakými jsou počítačové hry, televize, mobilní telefon a tak podobně.

Kdo jiný bude tvořit další generace než děti, proto je třeba dbát na to, aby do budoucna byly vybaveny tím nejlepším vzorem. Rodina by měla učit své dítě trávit volný čas kvalitně, nejlépe ve společnosti vhodných lidí, naslouchat jeho řeči, potřebám a směřovat ho v životě tou nejlepší cestou, která následně bude vzorem pro jeho budoucí děti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BOURDIUE, Pierre. *O televizi*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1996. ISBN 80-7239-122-4.
- DVOŘÁK, Josef. *Logopedický slovník*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopaedia Clinica, 2001. ISBN 80-902536-2-8.
- HÁJEK, Bedřich et al. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HARTL, Pavel et. al. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X.
- HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1385-7.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JIRÁK, Jan et. al. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-9.
- KRAUS, Jiří et al. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1415-2.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence*. 2. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-361-7.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Průvoce vývojem dětské řeči*. 5. vyd. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-598-7.
- MCLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura*. 1. vyd. Brno: Jota, 2008. ISBN 978-80-7217-128-6.
- MÍČIENKA, Marek et al. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 978-80-7367-315-4.
- NOVOTNÁ, Marie et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. ISBN 80-85937-60-3.

PRŮCHA, Jan et al. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

REIFOVÁ, Irena et al. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0249-1.

VACÍNOVÁ, Marie et al. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-7452-008-2.

VANĚČKOVÁ, Vlasta. *Výchova řeči sluchově postižených dětí v předškolním věku*. 1. vyd. Praha: Septima, 1996. ISBN 80-85801-83-3.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

Conceptual Framework. *Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z:

<http://www.smu.edu/Simmons/CommunityEnrichment/CCCD/ConceptualFramework>

Seznam použitých internetových zdrojů

MATURA, Jana. Mobil pro děti školou povinné. Který je nejlepší?. In:

Http://mobil.idnes.cz/ [online]. 2005 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z:

http://mobil.idnes.cz/mobil-pro-deti-skolou-povinne-ktery-je-nejlepsi-f5w-/mob_tech.aspx?c=A050905_123230_mob_prakticky_jm

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ODBOR PRO MLÁDEŽ. Volný čas a prevence u dětí a mládeže. In: *Msmc.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: www.msmc.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Bronfenbrennerův ekologický model vývoje

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věk dětí

Tabulka 2: Pohlaví

Tabulka 3: Počet sourozenců

Tabulka 4: Rodinné soužití

Tabulka 5: Bydliště

Tabulka 6: Vada řeči v rodině

Tabulka 7: Počátek řeči u dítěte

Tabulka 8: Problémy s výslovností hlásek

Tabulka 9: Výskyt jiné vady řeči u dítěte

Tabulka 10: Počet rodičů, kteří vyhledali odbornou péči – logopeda

Tabulka 11: Počet rodičů, kteří zaznamenali změnu u dítěte s nástupem do MŠ

Tabulka 12: Změna

Tabulka 13: Rodiče uváděli tyto pozitivní důvody

Tabulka 14: Co pro své dítě děláte?

Tabulka 15: Navštěvuješ zájmové kroužky?

Tabulka 16: Přehled navštěvovaných zájmových kroužků

Tabulka 17: Co je pro tebe největší zábavou?

Tabulka 18: Kolik jsi přečetl knih?

Tabulka 19: Čteš časopisy?

Tabulka 20: Tři nejčtenější časopisy

Tabulka 21: Posloucháš dětské pořady v rádiu?

Tabulka 22: Máš doma TV?

Tabulka 23: Kolik hodin denně sleduješ TV?

Tabulka 24: Omezují – zakazují Ti rodiče ve sledování TV?

Tabulka 25: Tři nejsledovanější pořady v TV

- Tabulka 26: Máš doma PC?
- Tabulka 27: Máš doma internet?
- Tabulka 28: Jak často jsi u PC?
- Tabulka 29: Kolik hodin denně trávíš u PC?
- Tabulka 30: Co nejčastěji u PC děláš?
- Tabulka 31: Tři nejnavštěvovanější webové stránky
- Tabulka 32: Jaké nejčastější PC hry hraješ?
- Tabulka 33: Omezují Tě rodiče v trávení času na PC?
- Tabulka 34: Máš vlastní mobilní telefon?
- Tabulka 35: V kolika letech jsi měl/a svůj první mobilní telefon?
- Tabulka 36: Navštěvuješ kino?
- Tabulka 37: Tři neoblíbenější filmy mezi dětmi
- Tabulka 38: Navštěvuješ divadlo?
- Tabulka 39: Jak často navštěvuješ divadlo?
- Tabulka 40: Čemu by jsi dal přednost?
- Tabulka 41: Kdyby jsi nemusel chodit do školy, co by jsi místo toho dělal?

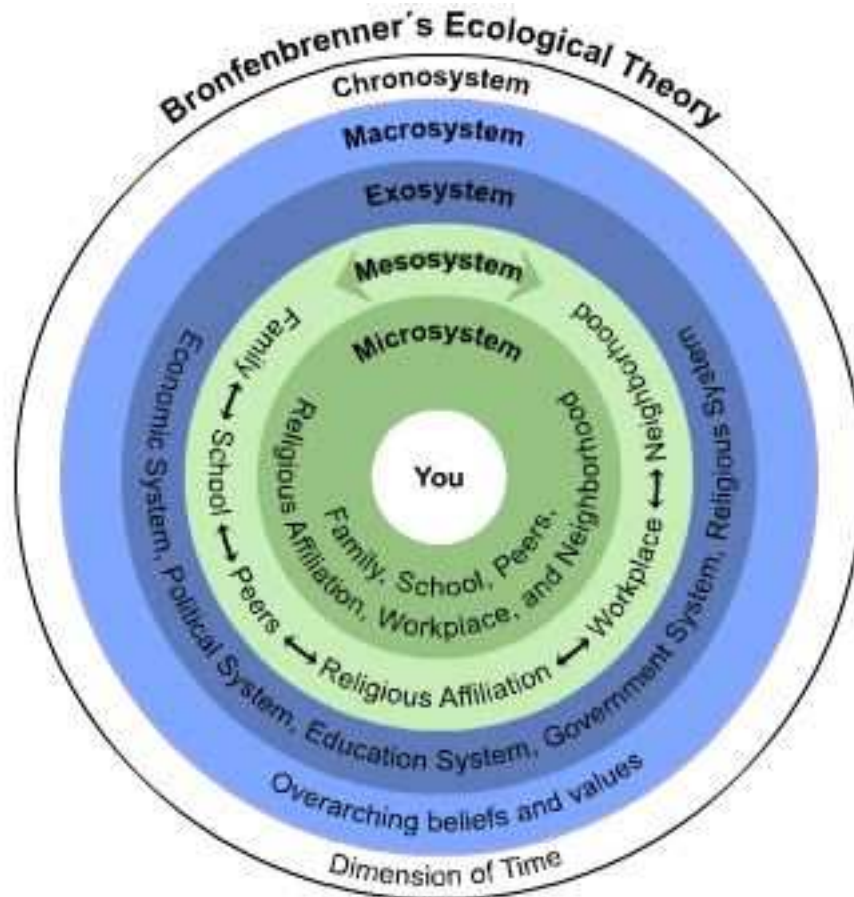
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Bronfenbrennerův ekologický model vývoje	I
Příloha B – Dotazník k praktické části	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Bronfenbrennerův ekologický model vývoje

Obrázek 1: Bronfenbrennerův ekologický model vývoje

Zdroj: Conceptual Framework. *Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory* [online].

2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z:

<http://www.smu.edu/Simmons/CommunityEnrichment/CCCD/ConceptualFramework>

Příloha B – Dotazník k praktické části

Vážení rodiče,

jmenuji se Jana Beranová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia, oboru speciální pedagogika-vychovatelství na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha. Touto cestou bych Vás ráda poprosila o spolupráci na mé bakalářské práci s názvem: Vliv médií na celkový rozvoj dítěte se zaměřením na rozvoj řeči. Jedná se o vyplnění zcela anonymního dotazníku, který se skládá ze dvou částí. První část je určena pro rodiče, druhá část se skládá z otázek pro děti. Zdvořile prosím o pomoc s vyplněním u menších dětí, u starších prosím maximálně o dohled nad korektním vyplněním dotazníku, dle jejich volby.

Děti, které obdržely tento dotazník, byly vybrány zcela náhodně.

Srdečně Vám předem děkuji za ochotu a spolupráci na tvorbě mé bakalářské práce.

V případě nejasností, či dotazů mě prosím kontaktujte.

Jana Beranová

Email: janikberanova@gmail.com

Poznámka 1. Tento výzkum probíhá s laskavým svolením pana ředitele ZŠ.

Poznámka 2. Prosím o co nejrychlejší vyplnění a odevzdání dotazníku třídnímu učiteli/třídní učitelce.

Poznámka 3. Nehodící se odpovědi škrtejte, pravdivé podtrhávejte (kroužkujte).

1. část-pro rodiče

Věk dítěte:

Vaše dítě je: CHLAPEC DÍVKKA

Počet sourozenců:

Vaše dítě bydlí: s oběma vlastními rodiči, pouze s otcem, pouze s matkou, jiná možnost _____

Vaše dítě bydlí: ve městě, na vesnici

1. Vyskytuje/vyskytla se ve Vaší rodině vada řeči? ANO NE
2. V kolika letech začalo Vaše dítě komunikovat (první slova)?
3. Mělo Vaše dítě problémy s výslovností některých hlásek? ANO NE
4. Vyskytla se u Vašeho dítěte jiná vada řeči? ANO NE
5. V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, uveďte o jakou vadu se jednalo?
 - a) Vyhledal/a jste odbornou pomoc, péči (např. pediatra, logopeda, foniatra)? ANO NE
6. Zpozoroval/a jste změnu vývoje řeči u vašeho dítěte s nástupem do MŠ? ANO NE
 - a) V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, uveďte (podtrhněte možnost) zda tato změna byla pozitivní, nebo negativní?
 - b) Uveďte z jakého důvodu?
7. Co děláte pro své dítě jako rodič (co jste dělal) i v případě, že Vaše dítě mělo vadu řeči?

Čtu (četl jsem) mu pohádky	Nechávám ho sledovat TV, DVD
Procvičuji říkanky, básničky, písničky	Omezuji ho ve sledování TV, DVD
Realizuji rozhovory	Nechávám ho poslouchat CD, MP3
Diskutuji s dítětem nad jeho výrobky (výkresy, puzzle, ...)	Kupuji mu dětské časopisy
Navštěvuji s ním kino	Podporuji (účastním se) jeho hry
Navštěvuji s ním divadlo	Kupuji mu hračky dle jeho přání
Pouštím mu rádio (dětské pořady)	Upevňuji mu denní program (životní řád)
Vnucuji mu zájmy a koníčky	Učil/a jsem své dítě předčasně mluvit, psát, číst
Podporuji jeho zájmy a koníčky	Píšu s dítětem domácí úkoly
Své dítě chválím: často, občas, vůbec	Nechávám psát druhé domácí úkoly s dítětem

Své dítě kárám: často, občas, vůbec	Mám trpělivost pro své dítě
Prohlížím si se svým dítětem knihy	Ztratil jsem trpělivost a nechávám své dítě osudu

2. část – pro děti

1. Navštěvuješ zájmové kroužky? ANO NE
2. Vypiš jaké zájmové kroužky navštěvuješ?
3. Co je pro tebe největší zábavou (co tě nejvíc baví)?

Čtení knih	Sledování TV, DVD	Jiné: _____
Čtení časopisů	Hraní PC her	_____
Poslech rádia	Internet	
Poslech MP3,CD	Mobilní telefon	
4. Kolik jsi přečetl knih?
5. Jaká je tvá nejoblíbenější kniha?
6. Čteš časopisy? ANO NE
7. Uveď jaké čteš /četl jsi časopisy?

Auta	Dinosauři	Medvídek Pů
Barbie	Hello kitty	Méd'a Pusík
Bořek stavitel	Igráček	Skaut
Sluníčko	Čtyřlístek	Witch
Bravo	Kačer Donald	Jiné: _____
Bravo girl	Koně	
Mateřídouška	Kouzelná školka	
8. Posloucháš (poslouchal jsi) dětské pořady v rádiu? ANO NE
9. Pokud posloucháš (poslouchal jsi) dětské pořady v rádiu, napiš jaké?
10. Máš doma televizi (TV)? ANO NE
11. Jak často sleduješ TV (podtrhni správnou odpověď)? každý den, několik dnů v týdnu, jen o víkendu, vůbec nesleduji
12. V případě, že sleduješ TV každý den, uveď kolik hodin?
13. Omezují (zakazují ti) tě rodiče ve sledování TV? ANO NE
14. Co nejčastěji sleduješ v TV?
15. Máš doma počítač (PC)? ANO NE
16. Máš doma internet? ANO NE
17. Jak často jsi u PC? každý den, několik dnů v týdnu, jen o víkendu, vůbec
18. V případě, že trávíš čas u PC každý den, uveď kolik hodin?

19. Co nejčastěji u PC děláš?

Hraju hry

Vytvářím své webové stránky

Využívám PC k přípravě do školy

Programuju

Trávím čas na sociálních sítích (facebook, twitter, google+,...)

Píšu blog

Komunikuji s přáteli přes ICQ, Skype, Email,...

20. Jaké webové stránky nejčastěji navštěvuješ?

21. Jaké počítačové hry nejčastěji hraješ?

22. Omezují tě rodiče (zakazují ti) v trávení času u PC? ANO NE

23. Máš vlastní mobilní telefon? ANO NE

24. V případě, že máš svůj vlastní mobilní telefon, v kolika letech jsi měl svůj první mobilní telefon?

25. Navštěvuješ kino? ANO NE

26. Jaký je tvůj nejoblíbenější film?

27. Navštěvuješ divadlo? ANO NE

28. Jak často navštěvuješ divadlo? jednou za měsíc, jednou za půl roku, jednou za rok, jiná možnost_____

29. Čemu by jsi dal přednost? (zakroužkuj, podtrhni pravdivé tvrzení)

Raději bych čas trávil venku při sportu, čtením knih a povídáním s rodiči o tom jak jsem strávil den.

Raději bych čas trávil doma u televize, sledováním oblíbených filmů, sezením u počítače, na kterém bych hrál hry.

30. Kdyby jsi nemusel chodit do školy, co by jsi místo toho dělal?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Beranová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: prezenční

Název práce: Vliv médií na celkový rozvoj dítěte se zaměřením na rozvoj řeči

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 63

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 2

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Hana Fleischmannová